

บทที่ ๔

รายจ่ายแฝงในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย

บทที่ ๓ เป็นการวิเคราะห์ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย ผลสรุปที่ได้จะนำมาใช้ประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์รายการรายจ่ายแฝงของไทยในบทนี้ ดังนั้นจะสรุปความสั้น ๆ ของบทที่ ๓ ไว้ ณ ที่นี้อีกครั้งหนึ่ง

ประการแรก ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยได้รวมภาษีประเภทอื่นไว้ด้วย เหตุผลและโครงสร้างพื้นฐานและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการจัดเก็บภาษีประเภทอื่น ๆ นี้ต่างก็แตกต่างจากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การประเมินรายการรายจ่ายแฝงของรายการเหล่านี้โดยใช้หลักเกณฑ์ของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ย่อมไม่สมเหตุสมผล

ประการที่สอง ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยเป็นระบบแยกประเภท (schedular system) การวิเคราะห์รายการรายจ่ายแฝง จึงแยกกระทำเป็นแต่ละรายการ ๆ ไปตามความเหมาะสม กฎเกณฑ์ที่ยึดถือในการคำนวณเช่น การหักค่าใช้จ่าย ค่าลดหย่อน และอัตราภาษี จึงต้องอาศัยฐานเหตุผลสนับสนุนที่เหมาะสมสำหรับเงินได้พึงประเมินแต่ละประเภท ๆ ไป

ประการที่สาม การยอมรับหน่วยเสียภาษีเป็นหน่วยครอบครัวพร้อม ๆ กับการยอมรับหน่วยเสียภาษีเป็นหน่วยบุคคลนั้น ถึงแม้ว่าจะทำให้รายได้ภาษีของรัฐบาลลดลงอันเนื่องมาจากคู่สมรสแยกกันเสียภาษีก็ตาม เป็นปัญหาความกำกวมของการกำหนดโครงสร้างภาษีให้สอดคล้องกับหลักการภาษีที่ดี แต่แนวความคิดของรายจ่ายแฝงนั้นเพิ่งเล็งไปยังบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกับโครงสร้างพื้นฐานของภาษี รายได้ภาษีของรัฐบาลที่ลดลงในกรณีเป็นส่วนเกี่ยวเนื่องในโครงสร้างพื้นฐานของภาษี เพราะฉะนั้นรายการนี้จึงไม่อยู่ในการวิเคราะห์ของบทนี้

ด้วยเหตุที่เป็นงานวิจัยเริ่มต้นทางด้านนี้ในประเทศไทย ประกอบทั้งลักษณะพิเศษเฉพาะของรายจ่ายแฝงดังที่ได้บรรยายในบทที่ ๓ ผู้วิจัยจึงประสบอุปสรรคอย่างมากในเรื่องข้อมูล ยกตัวอย่างเช่น บางรายการไม่สามารถหาข้อมูลได้เลย ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลโดยตรงหรือใช้ข้อมูลตัวแทน (proxy variable) หรือใช้วิธีประเมินทางอ้อมใด ๆ สำหรับข้อมูลส่วนใหญ่ที่ได้นั้น ก็ไม่อาจที่จะประเมินภาษีได้อย่างถูกต้อง เพราะไม่ทราบว่าผู้ได้รับสิทธิประโยชน์จากภาษีนี้นี้มีฐานะการเงินและ

สถานภาพทางครอบครัวอย่างไร การประเมินภาษีให้ถูกต้องโดยใช้อัตราภาษีที่ตรงกับความเป็นจริง สำหรับรายการส่วนใหญ่จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ กระนั้นก็ตาม ผู้วิจัยได้พยายามเลือกใช้อัตราภาษีที่คิดว่าใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ตราบใดที่มีเหตุผลอ้างอิงที่ดีพอสำหรับการเลือกใช้อัตราภาษีนั้น ในกรณีที่สภาพข้อมูลไม่เปิดโอกาสให้กระทำเช่นนี้ได้ ผู้วิจัยได้ยึดหลักเกณฑ์ที่จะไม่ให้เกิดประเมินนั้นได้ค่าที่สูงเกินความจริง กล่าวในอีกลักษณะหนึ่งก็คือ ผู้วิจัยเลือกที่จะประเมินค่ารายการที่มีสภาพเหล่านี้โดยใช้อัตราภาษีต่ำสุดในบัญชีอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยปี พ.ศ. ๒๕๒๖ กรณีการคิดหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนอยู่ในสภาพเหมือนกัน อย่างเช่นการคำนวณรายจ่ายแฝงในภาษีของเงินได้ตามมาตรา ๔๐ (๑) ซึ่งกฎหมายอนุญาตให้หักค่าใช้จ่ายได้ร้อยละ ๓๐ ของเงินได้ แต่ห้ามเกิน ๓๐,๐๐๐ บาท วิธีคิดค่าใช้จ่ายจำเป็นต้องใช้อัตราร้อยละ ๓๐ ตลอดโดยไม่คำนึงถึงจำนวนเงินเพดาน ๓๐,๐๐๐ บาท สำหรับกรณีที่ควรมีการคิดหักค่าลดหย่อนด้วย จะตั้งข้อสมมติที่ยังผลให้จำนวนเงินค่าลดหย่อนทั้งสิ้นมีค่าสูงที่สุด จำนวนเงินค่าลดหย่อนสูงสุดนี้ หมายถึง เฉพาะที่คิดจากรายการค่าลดหย่อนที่ไม่ใช่รายการรายจ่ายแฝงในภาษี ได้แก่ ค่าลดหย่อนส่วนตัว ค่าลดหย่อนคู่สมรส ค่าลดหย่อนบุตรสามคน และค่าลดหย่อนเพื่อการศึกษาของบุตรทั้งสาม

อุปสรรคของการริเริ่มการศึกษารายจ่ายแฝงในระบบภาษีดังกล่าวข้างต้น เป็นปัญหาปกติวิสัยในทุกประเทศที่ริเริ่ม การศึกษาในเชิงประจักษ์ (empirical study) เกี่ยวกับแนวความคิดนี้ ดังเช่น ผลงานวิจัยชิ้นแรกเกี่ยวกับรายจ่ายแฝงในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของอังกฤษเมื่อ ค.ศ. ๑๙๗๔ ข้อมูลที่ขาดหายไปมีมูลค่าถึง ๑,๕๔๕ ล้านปอนด์ โดยที่ผู้วิจัยไม่สามารถหาหนทางประมาณค่าได้และในสภาพที่ไม่แตกต่างกัน เมื่อกระทรวงการคลังสหรัฐอเมริกาเริ่มจัดทำงบประมาณรายจ่ายแฝง (Tax Expenditure Budget) ในปี ค.ศ. ๑๙๖๘ ก็ประสบปัญหามากในการวิเคราะห์ นับตั้งแต่การวินิจฉัยว่าจะรวมรายการอะไรบ้างไว้ในงบประมาณรายจ่ายแฝง หลักเกณฑ์การวินิจฉัยดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้คือ^๑ การวิเคราะห์ได้ระบุเฉพาะรายการต่าง ๆ ที่สำคัญซึ่งเบี่ยงเบนไปจากโครงสร้างภาษีเงินได้ที่ยอมรับกันทั่วไป มิได้พยายามที่จะรวมบทบัญญัติภาษีที่มีลักษณะดังกล่าวไว้อย่างสมบูรณ์แบบ หลายรายการซึ่งควรจะรวมอยู่ในการวิเคราะห์ได้ถูกละเว้นด้วย เหตุผลบางประการ ได้แก่

^๑Annual Report of the Secretary of the Treasury on the State of the finance for fiscal year 1968, pp. 329-330.

๑. รายการต่างๆ ที่ไม่มีข้อมูล และไม่สามารถประมาณค่าอย่างเชื่อมั่นได้ว่าไม่ห่างไกลความเป็นจริงมาก

๒. รายการต่าง ๆ ที่ค่อนข้างไปในทางปัญหาข้อโต้แย้งด้านทฤษฎีรวมทั้งมีความยุ่งยากในทางปฏิบัติ เช่น การประมาณค่า ตัวอย่างของรายการเช่นนี้ได้แก่ มูลค่าเข้าบ้านตนเอง การแยกยื่นรายการเสียหายของคู่สมรส เป็นต้น

๓. รายการต่าง ๆ ที่มีมูลค่าน้อย

กระทรวงการคลังสหรัฐอเมริกาเองยอมรับว่าการละเว้นไม่วิเคราะห์รายการเหล่านี้ในบางกรณีก็ปราศจากกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัว (arbitrary) ดังนั้นบางคนอาจเห็นสมควรที่จะเพิ่มหรือยกเว้นบางรายการของการวิเคราะห์ อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์หลักของการวิเคราะห์คือประเมินค่ารายการต่าง ๆ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นที่ตรงกันทั่วไปว่า เป็นความจงใจในการใช้ระบบภาษีเพื่อบรรลุเป้าหมายต่าง ๆ แทนที่จะใช้การใช้จ่ายโดยตรงของรัฐบาล เพราะฉะนั้นการวิเคราะห์ที่จะสนองตอบวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ดีที่สุด จึงควรจะจำกัดขอบเขตรายการต่าง ๆ ให้น้อยที่สุด ไม่ใช่พยายามรวมรายการต่าง ๆ ที่เป็นเรื่องถกเถียงอันหาข้อยุติมิได้

ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังที่ได้พรรณนามากระทั่งถึงจุดนี้ ผู้วิจัยจึงตัดสินใจที่จะคล้อยตามหลักเกณฑ์ของกระทรวงการคลังสหรัฐอเมริกา กล่าวคือการคำนวณจะกระทำในลักษณะที่ให้ผลลัพธ์เป็นมูลค่าต่ำสุดของรายจ่ายแฝงในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ทั้งนี้โดยการใช้อัตราภาษีขั้นต่ำในบัญชีอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาปีเดียวกัน อัตราภาษีขั้นต่ำคือร้อยละ ๗ จะใช้ในกรณีเงินได้จากการทำงาน กรณีเงินได้ที่มีไม่มาจากการทำงาน จะใช้อัตราภาษีร้อยละ ๑๒.๕ นอกจากนี้ก็ยังมี การใช้อัตราภาษี เป็นกรณีพิเศษอยู่บ้างคือกรณีเงินได้จากส่วนลด [ดูการคำนวณมาตรา ๔๒(๖) หน้า ๗๔ และกฎกระทรวงข้อ ๒(๒) หน้า ๗๒] ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการเก็บภาษีที่กำลังปฏิบัติอยู่สำหรับเงินได้ที่คล้ายคลึงกับเงินได้ประเภทนี้

กล่าวโดยสรุป หลักเกณฑ์ที่ยึดสำหรับการคำนวณมีสองประการคือ หลักความสอดคล้อง (consistency) และหลักการประมาณขั้นต่ำ (conservatism)^๑

^๑ เหตุผลอีกประการหนึ่งที่มีส่วนสนับสนุนการใช้หลัก เกณฑ์นี้คือ การริเริ่มจัดเก็บภาษีชนิดใหม่หรือเพิ่มอัตราภาษีที่ใช้อยู่ มีผลกระทบต่อประชาชนและมักถูกโจมตีคัดค้านเสมอ สมมติว่ามีรายการรายจ่ายแฝงหรือรายได้ภาษีที่ลดลงรายการหนึ่งรายการใดที่รัฐบาลเห็นสมควรจัดเก็บ การเริ่มเก็บโดยใช้อัตราภาษีสูงย่อมยากกว่าการใช้อัตราภาษีที่ต่ำ ดังนั้น การประมาณค่าโดยใช้อัตราภาษีขั้นต่ำจะมีประโยชน์ในทางปฏิบัติมากกว่าการประมาณค่าโดยใช้อัตราภาษีที่สูง.

การวิเคราะห์ในบทนี้แบ่งออกเป็นสองส่วนโดยพิจารณาเงินได้ในเชิงคุณภาพตามหลักเกณฑ์ ซึ่งเป็นที่สนใจกันทั่ว ๆ ไป กล่าวคือในส่วนแรกจะวิเคราะห์ที่รายจ่ายแฝงในภาษีเงินได้ประเภทที่มีใช้มาจากการทำงาน (unearned income) เช่น ดอกเบี้ย เงินปันผล เป็นต้น ในส่วนหลังจะวิเคราะห์รายจ่ายแฝงในภาษีของเงินได้ประเภทที่มาจากการทำงาน (earned income) เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง บำเหน็จ บำนาญ เป็นต้น และในแต่ละส่วนนั้นจะเรียงลำดับรายการตามความมากน้อยของมูลค่ารายจ่ายแฝงในภาษี

เหตุผลอีกประการหนึ่งซึ่งสนับสนุนแนวการจัดส่วนการวิเคราะห์เช่นนี้คือ ตามสภาพความเป็นจริง เงินได้ประเภทที่มีใช้มาจากการทำงานถูกเก็บภาษีในอัตราร้อยละ ๑๒.๕ โดยไม่ให้หักค่าใช้จ่าย ส่วนเงินได้ประเภทที่มาจากการทำงานให้หักค่าใช้จ่ายได้ในอัตราต่างๆ กัน และถูกเก็บภาษีในอัตราก้าวหน้าตามบัญชีอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา อันเป็นลักษณะที่เด่นชัดมากและสื่อแสดงว่ากฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยกำหนดกฎเกณฑ์การจัดเก็บภาษีจากบุคคลแบบแยกประเภท โดยพิจารณาเงินได้ในเชิงคุณภาพเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ ดังกล่าว^๑

๔.๑ รายจ่ายแฝงในภาษีของเงินได้ที่ไม่ใช่มาจากการทำงาน

๑. การยกเว้นภาษีเงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารบางประเภท [มาตรา ๔๒(๔) แห่งประมวลรัษฎากร] ภาษีจากเงินได้ประเภทนี้ [มาตรา ๔๐(๔)(ก)] จัดเก็บด้วยวิธีหักภาษี ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ ๑๒.๕ โดยไม่มีการอนุญาตให้หักค่าใช้จ่าย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ดูการอ้างอิงตามเชิงอรรถ ๒ หน้า ๑๔ ในบทที่ ๒ และการวิเคราะห์ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยในบทที่ ๓ หน้า ๔๒-๔๖.

ตารางที่ ๔-๑ ดอกเบี้ยเงินฝากบางประเภทที่จ่ายให้ผู้ฝากในปี พ.ศ. ๒๕๒๖

หน่วย : บาท

ประเภทของดอกเบี้ย	จำนวนดอกเบี้ยที่จ่าย
ดอกเบี้ยสลากออมสิน	๑๓,๓๕๑,๗๖๘.๘๐
ดอกเบี้ยเงินฝากออมสินประเภทเผื่อเรียก	๗๑๒,๒๕๐,๘๕๕.๓๕
ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารพาณิชย์ประเภทออมทรัพย์	๖,๔๘๔,๗๕๘,๐๐๐.๐๐
รวม	๗,๒๑๐,๔๐๐,๖๖๔.๑๕

ที่มา : ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากตารางที่ ๔-๑ คำนวณรายจ่ายแฝงในภาษี ได้ดังนี้

<u>วิธีคำนวณ</u>	ดอกเบี้ยทั้งหมดที่ได้รับการยกเว้นภาษีตามมาตรานี้ = ๗,๒๑๐,๔๐๐,๖๖๔.๑๕ บาท
	คิดภาษีในอัตราร้อยละ ๑๒.๕ = <u>๐.๑๒๕</u>
	รายจ่ายแฝงในภาษี = ๘๐๑,๓๐๐,๐๘๓.๖๕ บาท

อนึ่ง สำหรับดอกเบี้ยประเภทอื่นในมาตรานี้ อันได้แก่ ดอกเบี้ยเงินสะสมที่รัฐบาลจ่ายนั้น รัฐบาลได้จ่ายไปหมดสิ้นและยกเลิกมาตรการนี้ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ไปแล้ว ส่วนดอกเบี้ยเงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลาไม่ถึงสามเดือนนั้น เป็นดอกเบี้ยที่คิดกับเงินฝากระหว่างธนาคารพาณิชย์ด้วยกัน ไม่ใช่ระหว่างธนาคารกับผู้ฝากเงินทั่วไป สำหรับดอกเบี้ยเงินฝากประจำซึ่งมีระยะเวลาไม่เกินหกเดือนไม่มีข้อมูลที่สามารถแยกออกมาต่างหากจากดอกเบี้ยเงินฝากประจำประเภทอื่น ๆ ได้

๒. ราววัลสลากกินแบ่งรัฐบาล เงินได้ประเภทนี้ควรจัดเข้าลักษณะเงินได้ที่ได้มาโดยไม่ต้องใช้น้ำพักน้ำแรงตามมาตรา ๔๐(๔) แห่งประมวลรัษฎากร การคำนวณภาษีจึงไม่ต้องหักค่าใช้จ่ายและใช้อัตราภาษีร้อยละ ๑๒.๕

<u>วิธีคำนวณ</u>	จำนวนเงินรางวัลที่ตั้งไว้	=	๓,๔๕๖.๐๐	ล้านบาท
	ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ มีผู้ไม่ไปรับเงินรางวัลเป็นมูลค่า	=	<u>๒๗๖.๑๘</u>	ล้านบาท
	จำนวนเงินรางวัลที่จ่ายจริง	=	๓,๑๗๙.๘๒	ล้านบาท ^๑
	คิดภาษีในอัตราร้อยละ ๑๒.๕	=	<u>๐.๑๒๕</u>	
	รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๓๙๗,๔๗๗.๕	ล้านบาท

๓. การยกเว้นภาษีแก่เงินได้จากดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๒๖ พ.ศ. ๒๕๐๙ ข้อ ๒ (๑๔) สำหรับดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาลเฉพาะที่จ่ายแก่บุคคลธรรมดาในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ มีมูลค่าประมาณ ๑,๑๐๐.๑๗ ล้านบาท^๒

<u>วิธีคำนวณ</u>	เงินได้ที่ต้องประเมินภาษี	=	๑,๑๐๐.๑๗	ล้านบาท
	คิดภาษีอัตราร้อยละ ๑๒.๕	=	<u>๐.๑๒๕</u>	
	รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๑๓๗,๕๒	ล้านบาท

๔. การยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแก่เงินได้ที่เป็นเงินปันผลหรือเงิน เจลี่ยคืนที่บุคคลได้รับจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งมีผลใช้บังคับโดยพระราชกฤษฎีกา ออกตามความในประมวล รัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ ๔๐) พ.ศ. ๒๕๑๔

เงินปันผลที่บุคคลได้รับจากการเป็นสมาชิกสหกรณ์เป็นเงินได้ที่เหมือนกันกับเงินปันผลที่บุคคลได้รับจากการมีส่วนเป็นเจ้าของบริษัท กล่าวคือบุคคลถือหุ้นของสหกรณ์หรือของบริษัทไว้ เมื่อสหกรณ์หรือบริษัทดำเนินกิจการได้ผลกำไร ก็จะแบ่งปันผลกำไรให้แก่ผู้ถือหุ้น ดังนั้นเงินปันผลก็คือเงินได้ประเภทหนึ่งซึ่งงอกเงยมาจากการลงทุน

ส่วนเงิน เจลี่ยคืนนั้น เป็นเงินที่สหกรณ์จ่ายคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนแห่งธุรกิจที่บุคคลนั้นได้กระทำกับสหกรณ์ เงินส่วนนี้มีใช้เงินได้ประเภทใหม่ซึ่งงอกเงยมาจากการลงทุน เพราะเป็นส่วนหนึ่งของเงินจำนวนเดิมที่บุคคลได้รับกลับคืนมา และเงินส่วนนี้ก็ถูกเก็บภาษีมาแล้วก่อนที่บุคคลนั้นจะนำมาใช้จ่าย การจัดเก็บภาษีจากเงินจำนวนนี้อีกจะเป็นภาษีซ้ำซ้อน ดังนั้นการยกเว้นภาษีแก่เงิน เจลี่ยคืนนี้ จึงไม่ใช่รายการรายจ่ายแฝงในภาษี

^๑สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล, "เอกสารโรเนียว"

^๒ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย, "เอกสารภายใน"

ตารางต่อไปนี้ แสดงการจ่ายเงินปันผลของสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖

ตารางที่ ๔-๒ เงินปันผลสหกรณ์ ปี พ.ศ. ๒๕๒๖

หน่วย : บาท

อันดับที่	ประเภทของสหกรณ์	จำนวนเงินปันผลที่จ่าย
๑	ออมทรัพย์	๓๓๒,๘๔๖,๕๑๗.๖๗
๒	เครดิตยูเนียน	๔๒๘,๓๑๘.๐๓
๓	การเกษตร	๔๕,๘๐๖,๕๗๔.๖๒
๔	การประมง	๒๖๑,๐๖๑.๒๕
๕	นิคม	๑๔๔,๓๔๗.๕๓
๖	ร้านค้า	๔,๖๒๙,๐๒๗.๕๓
๗	การเดินรถ	๖๗๓,๑๑๒.๕๙
๘	อุตสาหกรรมในครัวเรือน	๕๘,๘๙๖.๐๐
๙	สาธารณูปโภค	๑๑,๖๗๖.๐๐
๑๐	การเคหะ	๖๒๔,๖๗๕.๔๑
๑๑	อื่น ๆ	๓,๔๒๓.๐๐
	รวม	๓๘๕,๔๘๗,๖๒๙.๖๓

ที่มา : กองวิชาการและแผนงาน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

อัตราภาษีที่ใช้คำนวณคือร้อยละ ๑๒.๕ ทั้งนี้เพราะเงินได้พึงประเมินมาตรา ๔๐(๔) (ข)

ซึ่งใช้อัตราภาษีนี้ เพราะฉะนั้น รายจ่ายแบ่งของการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสำหรับเงินปันผล

ที่ได้จากสหกรณ์มีมูลค่าเท่ากับ $๓๘๕,๔๘๗,๖๒๙.๖๓ \times ๐.๑๒๕ = ๔๘,๑๘๕,๙๕๓.๗๐$ บาท

๕. เงินรางวัลสลากออมสินรัฐบาล เงินได้ประเภทนี้ควรจัดเป็นเงินได้ตามมาตรา ๔๐(๔) แห่งประมวลรัษฎากร การคิดภาษีจึงต้องสอดคล้องกับการเก็บภาษีจากเงินได้ประเภทนี้ ซึ่งใช้อัตราภาษีร้อยละ ๑๒.๕ และไม่มีหักค่าใช้จ่าย

<u>วิธีคำนวณ</u>	จำนวนเงินรางวัล	=	๑๙๔,๙๒๐,๑๐๐.๐๐ บาท ^๑
			x
	คิดภาษีในอัตราร้อยละ ๑๒.๕	=	<u>๐.๑๒๕</u>
	รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๒๔,๓๖๕,๐๑๒.๐๐ บาท

๖. การยกเว้นภาษีเงินได้จากการขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและเงินได้จากการขายหน่วยลงทุนในกองทุนรวมตามความในมาตรา ๔๒(๒๒) และ ๔๒(๒๓) แห่งประมวลรัษฎากรตามลำดับ การยกเว้นภาษีเงินได้ในข้อนี้หมายถึง การยกเว้นภาษีเงินได้จากส่วนกำไรของการขายหลักทรัพย์นั้นเอง การคำนวณรายจ่ายแฝงในภาษีจะกระทำไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้เพราะหลักทรัพย์ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ หุ้นกู้หรือหน่วยลงทุน ล้วนแล้วแต่เป็นหลักทรัพย์ภาคเอกชนที่ซื้อขายเพื่อหาผลประโยชน์กันในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพียงแต่ให้สิทธิประโยชน์หรือมีเงื่อนไขต่างกันบ้างในบางด้าน

การคำนวณรายได้ในกรณีนี้จะอาศัยอิงการซื้อขายหลักทรัพย์ของกองทุนรวมต่าง ๆ เป็นบรรทัดฐาน (มูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ของกองทุนรวมที่นำมาคำนวณนี้เป็นเพราะหลักทรัพย์ที่ซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย) ผลการดำเนินงานของกองทุนรวมทั้งหมด ๔ กองทุนในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้แสดงไว้ในตารางที่ ๔-๓

จากตารางที่ ๔-๓ อัตราผลกำไรที่จะเลือกใช้สำหรับกรณีบุคคลธรรมดาเป็นอัตราผลกำไรต่ำสุดคือ ๐.๐๓ ทั้งนี้โดยอาศัยเหตุผลที่ว่า การดำเนินงานของกองทุนรวมประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญได้รับข่าวสารข้อมูลที่ถูกต้องและรวดเร็วกว่าบุคคลธรรมดา ดังนั้น โดยทั่วไปแล้ว บุคคลธรรมดาจะทำการค้าหลักทรัพย์ได้ไม่ดีไปกว่ากองทุนรวม

^๑ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย, "เอกสารภายใน"

ตารางที่ ๔-๓ ผลการดำเนินงานของกองทุนรวมในปี พ.ศ. ๒๕๒๖

หน่วย : บาท

ชื่อกองทุน (๑)	กำไรสุทธิจากการค้า หลักทรัพย์ (๒)	มูลค่าการซื้อขาย หลักทรัพย์ (๓)	อัตราผลกำไรจากการค้า หลักทรัพย์ (๒) ÷ (๓)
กองทุนสินิบุญโณ	๕,๐๐๐,๗๔๐.๘๓	๖๗,๔๘๖,๙๔๓.๑๕	๐.๐๗
กองทุนสินิบุญโณสอง	๑,๒๔๖,๔๔๒.๑๒	๔๐,๐๑๐,๒๐๑.๙๐	๐.๐๓
กองทุนสินิบุญโณสาม	๓,๒๓๑,๘๐๐.๕๙	๔๙,๒๕๓,๖๙๗.๘๐	๐.๐๖
กองทุนทรัพย์สินทวี	๓,๒๓๑,๖๓๑.๙๐	๘๙,๓๕๕,๐๕๑.๖๕	๐.๐๔

ที่มา : รายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ของกองทุนรวมแต่ละกองทุน

มูลค่ารวมทั้งสิ้นของหลักทรัพย์ภาคเอกชนที่ซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ คือ ๙,๑๒๐,๔๖๕.๔๐ บาท^๑ สัดส่วนการซื้อขายหลักทรัพย์ของบริษัทต่อบุคคลธรรมดาประมาณ ๗๐ ต่อ ๓๐^๒ เพราะฉะนั้นมูลค่าหลักทรัพย์ที่เอกชนซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ คือ ๒,๗๓๖,๑๖๓,๖๓๙.๖๒ บาท ดังนั้นเงินได้จากการค้าหลักทรัพย์ภาคเอกชนของบุคคลธรรมดา คือ ๘๒,๐๘๔,๙๐๙.๑๙ บาท

เงินได้ประเภทนี้ สมควรจัดอยู่ในเงินได้มาตรา ๔๐ (๔) ซึ่งคิดภาษีในอัตรา ร้อยละ ๑๒.๕ โดยไม่หักค่าใช้จ่าย (ซึ่งก็สอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะกำไรสุทธิจากการค้าหลักทรัพย์ ของกองทุนในตารางที่ ๔-๓ นั้นได้หักผลขาดทุนจากการค้าหลักทรัพย์

^๑ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, "รายงานการซื้อขายหลักทรัพย์ประจำเดือนใน ปี พ.ศ. ๒๕๒๖"

^๒ สัมภาษณ์ กำพล ชัยพันธ์, เจ้าหน้าที่บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์นวมองกิจ จำกัด, ๒๒ เมษายน ๒๕๒๘.

และค่าใช้จ่ายต่างๆ แล้ว อนึ่ง การจัดการลงทุนของกองทุนรวมทั้งหมดนี้ ดำเนินการโดยบริษัท
หลักทรัพย์กองทุนรวมจำกัด) เพราะฉะนั้นรายจ่ายแฝงในภาษีของเงินได้จากการค้าหลักทรัพย์
ภาคเอกชนโดยบุคคลธรรมดา มีมูลค่า ๑๐,๒๖๐,๖๑๓.๖๕ บาท

สำหรับหลักทรัพย์ภาครัฐบาลที่ซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ มีมูลค่า
ทั้งสิ้น ๒๐๓.๓๕ ล้านบาท^๑ ร้อยละ ๓๐ ของจำนวนนี้ซึ่งเท่ากับ ๖๑.๐๑๕ ล้านบาทเป็นการซื้อขาย
โดยบุคคลธรรมดา โดยอาศัยหลักการคำนวณเช่นเดียวกับกรณีหลักทรัพย์ภาคเอกชน จะได้ผลลัพท์ว่า
เงินได้จากการค้าหลักทรัพย์ภาครัฐบาล (พันธบัตร) โดยบุคคลธรรมดาในตลาดหลักทรัพย์ คือ
๑.๘๓๐๑๕ ล้านบาท และรายจ่ายแฝงในภาษีเฉพาะในส่วนนี้มีมูลค่าประมาณ ๒๒๘,๗๖๘.๗๕ บาท

ดังนั้น มูลค่ารวมทั้งหมดของรายจ่ายแฝงในภาษีตามข้อ ๖ นี้คือ ๑๐,๔๘๘,๓๘๒.๔๐ บาท

หมายเหตุ ยังมีการคำนวณวิธีอื่นอีก เช่น การใช้ตัวดัชนีทิสโกมาช่วยในการคำนวณ
หาเงินได้จากกำไรของการขายหลักทรัพย์โดยดูผลต่างราคาปิดและราคาเปิดของดัชนีทิสโกในแต่ละวัน
แล้วนำไปคูณกับจำนวนหุ้นที่มีการซื้อขายกันแต่ละวัน (หลังจากหักค่านายหน้าร้อยละ ๑) แล้วนำ
มารวมกันจะได้ค่ามูลค่าเพิ่มของทุนสุทธิในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ (net capital gains) เท่ากับ
๕๗,๐๐๗,๑๐๖.๓๔ บาท แล้วจึงทำการประเมินค่ารายจ่ายแฝงในภาษีโดยคูณด้วย ๐.๑๒๕ จะได้
ผลลัพท์เท่ากับ ๗,๑๒๕,๘๘๘.๒๔ บาท ซึ่งใกล้เคียงกับการคำนวณข้างต้น

[ตัวดัชนีทิสโก คือ ผลรวมของราคาเฉลี่ยของหลักทรัพย์ทั้งหมดต่อจำนวนหลักทรัพย์ทั้งหมด
เขียนเป็นสูตรได้ดังนี้]

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, "รายงานการซื้อขายหลักทรัพย์ประจำเดือนในปี
พ.ศ. ๒๕๒๖"

$$\begin{aligned} \text{มูลค่าเพิ่มของทุนสุทธิ} &= \Sigma (P_1 - P_2) \times n \\ P_1 &= \text{ราคาเปิดของตัวดัชนีทิสโก} \\ P_2 &= \text{ราคาปิดของตัวดัชนีทิสโก} \\ n &= \text{จำนวนหุ้นที่ซื้อขายกัน} \end{aligned}$$

จากสูตรคำนวณข้างต้น จะได้ค่ามูลค่าเพิ่มของทุนสุทธิ เป็นตัวเลขที่มีค่าใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้น ซึ่งตัวดัชนีทิสโกเป็นราคาเฉลี่ยที่ถ่วงน้ำหนักแล้วเพื่อชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปทางใด และขนาดของการเปลี่ยนแปลงเป็นเช่นไร ซึ่งการถ่วงน้ำหนัก ทำให้ดัชนีเป็นเครื่องวัดสภาพตลาดที่ดีกว่าไม่ถ่วงน้ำหนัก เพราะราคาเฉลี่ยถ่วงน้ำหนักแสดงภาพของราคาเฉลี่ยต่อหุ้นได้ถูกต้องกว่า

๗. การยกเว้นภาษีเงินได้ของกองทุนรวมตามมาตรา ๔๒(๒๔) แห่งประมวลรัษฎากร กรณีนี้ได้แสดงข้อมูลและการคำนวณรายจ่ายแบ่งไว้ด้วยกันในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ ๔-๔' เงินได้ของกองทุนรวมและรายจ่ายแบ่งในภาษี

หน่วย : บาท

ชื่อกองทุน	กำไรสุทธิปี ๒๕๒๖	อัตราภาษี	รายจ่ายแบ่งในภาษี
กองทุนสินภิญโญ	๑๖,๗๕๘,๖๖๕.๐๔	๑๒.๕%	๒,๐๙๔,๘๓๓.๖๓
กองทุนสินภิญโญสอง	๖,๕๐๕,๑๖๗.๐๐	๑๒.๕%	๘๑๓,๑๔๕.๘๘
กองทุนสินภิญโญสาม	๒๓,๒๐๗,๓๙๗.๒๖	๑๒.๕%	๒,๙๐๐,๙๒๔.๖๖
กองทุนทรัพย์ทวี	๙,๓๑๑,๙๙๖.๕๘	๑๒.๕%	๑,๑๖๓,๙๙๕.๕๗
		รวม	๖,๙๗๒,๘๐๓.๗๔

๘. การยกเว้นภาษีแก่เงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝากสหกรณ์ประเภทออมทรัพย์ [กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๒๖ พ.ศ. ๒๕๐๙ ข้อ ๒(๑๔)] จำนวนดอกเบี้ยเงินฝากประเภทออมทรัพย์ที่สหกรณ์ต่าง ๆ จ่ายให้ผู้ฝากในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้แสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ ๔-๕ ดอกเบี้ยเงินฝากประเภทออมทรัพย์ของสหกรณ์ต่าง ๆ ที่จ่ายในปี พ.ศ. ๒๕๒๖

หน่วย : บาท

ประเภทสหกรณ์	จำนวนดอกเบี้ยจ่าย
ออมทรัพย์	๓๒๔,๗๗๒.๐๐
เครดิตยูเนียน	๙,๘๕๒.๖๕
การเกษตร	๒๒,๗๖๑,๒๖๓.๓๗
การประมง	๑๙๔,๕๒๕.๔๘
นิคม	๓๔๖,๒๒๑.๔๐
บริการ	๓,๒๘๘.๒๓
รวม	๒๓,๖๓๙,๙๒๓.๑๓

ที่มา : กองวิชาการและแผนงาน กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วิธีคำนวณ	ดอกเบี้ยจ่ายทั้งสิ้น	=	๒๓,๖๓๙,๙๒๓.๑๓ บาท
	คิดภาษีในอัตราร้อยละ ๑๒.๕	=	๐.๑๒๕
	รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๒,๙๕๔,๙๙๐.๓๙ บาท

๙. การยกเว้นภาษีแก่ดอกเบี้ยที่ผู้เสียภาษีได้รับ เนื่องจากจ่ายภาษีเงิน (มาตรา ๔๒(๑๙) แห่งประมวลรัษฎากร) โดยกรมสรรพากรจ่ายดอกเบี้ยให้อัตราร้อยละ ๐.๖๒๕ ต่อเดือน [กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๓๓ (พ.ศ. ๒๕๑๖)] การคำนวณก็ใช้วิธีเหมือนกับการคำนวณดอกเบี้ยประเภทอื่น ๆ

วิธีคำนวณ	ดอกเบี้ยที่จ่ายคืนผู้เสียหายเงินได้บุคคลธรรมดา เกิน	=	๑,๒๗๘,๑๑๘.๓๔ บาท ^๑
	คิดภาษีอัตราร้อยละ ๑๒.๕ โดยไม่มีการหักค่าใช้จ่าย	=	<u>๐.๑๒๕</u>
	รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๑๕๘,๘๘๘.๗๘ บาท

เพราะฉะนั้น รายจ่ายแฝงในภาษีของเงินได้ที่ไม่ใช่มาจากการทำงานสำหรับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทยปี พ.ศ. ๒๕๒๖ มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น ๑,๔๒๘,๔๒๕,๗๑๕.๖๗ บาท

แต่นอกเหนือไปจากที่ได้คำนวณมาแล้ว ยังมีรายการรายจ่ายแฝงในภาษีซึ่ง เข้าลักษณะ อันเกิดจากเงินได้ที่ไม่ใช่มาจากการทำงานอีก แต่ไม่สามารถคำนวณได้ รายการดังกล่าวมีดังต่อไปนี้คือ

๑. การยกเว้นภาษีแก่เงินได้ที่ได้จากรางวัลสลากบำรุงกาชาดไทย และ เงินได้จากการขายหรือส่วนลดจากการซื้อสลากบำรุงกาชาดไทย (มาตรา ๔๒(๑๘) แห่งประมวลรัษฎากร) รายจ่ายแฝงในภาษีในรายการนี้ไม่สามารถประเมินได้ เพราะไม่มีข้อมูล ทั้งนี้ เนื่องจากกระบวนการหารายได้ของสภากาชาดไทย ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ ในแต่ละปีสภากาชาดไทย จะจัดงานประจำปีโดยเชิญทั้งในส่วน เอกชนและส่วนราชการให้มาร่วมงานโดยร้านต่าง ๆ ที่ร่วมงานนั้นจะจัดพิมพ์สลากบำรุงกาชาดไทยในจำนวนที่แต่ละร้านเห็นสมควรเอง และราคาขายของแต่ละร้านก็ไม่เท่ากัน สภากาชาดไทยจะไม่ยุ่งเกี่ยวในเรื่องต่าง ๆ นี้ เพียงแต่รับรูดพิมพ์สลากที่แต่ละร้านแจ้งให้ทราบเท่านั้น และสภากาชาดไทยก็ไม่ได้ตั้งกฎเกณฑ์การให้เงินรางวัลรวมทั้งไม่ยุ่งเกี่ยวกับการขายสลากของแต่ละร้านด้วยว่าขายอย่างไร ดังนั้นสภากาชาดไทย (โดยกองหารายได้) จึงไม่ทราบว่าแต่ละร้านให้รางวัลในรูปใดและเป็นมูลค่าเท่าใด นอกเหนือจากนี้ เมื่อสิ้นสุดงานประจำปีแล้ว สภากาชาดไทยก็ไม่ได้ตั้งกฎข้อบังคับให้ร้านต่าง ๆ ต้องแจ้งยอดการจำหน่ายสลากหรือยอดรวมการให้รางวัลให้ทางสภากาชาดทราบแต่อย่างใด สภากาชาดไทย เพียงแต่รับเงินที่แต่ละร้านมอบให้เพื่อบำรุงการดำเนินงานของสภากาชาดไทยเท่านั้น ร้านต่าง ๆ จะดำเนินงานอย่างไรนั้น สภากาชาดก็ไม่เข้าไปก้าวก่ายการจัดการของเขา จะเห็นได้ว่าสภากาชาดไทยไม่ได้ก้าวก่าย การดำเนินงานของแต่ละร้านเลย ทั้งนี้เพราะสภากาชาดของไทยยึดถือ

หลักการที่ว่า เงินที่แต่ละร้านมอบให้นี้จะนำไปใช้จ่ายเพื่อสาธารณประโยชน์ แต่ละร้านจะบริจาคเงินให้สภาภคชาติไทยเท่าใดนั้นจึงถือเป็นกุศลจิตและความสมัครใจ การเข้าไปก้าวก่ายหรือตั้งกฎเกณฑ์ต่าง ๆ จึงจะออกมาในรูปการบังคับให้ทำการกุศล ซึ่งผิดวัตถุประสงค์และหลักการของสภาภคชาติไทย^๑

๒. เป็นการยกเว้นภาษีแก่ประโยชน์ที่บุคคลได้รับจากการจำหน่ายตัวเงินหรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ตามมาตรา ๔๐(๔)(ก) ซึ่งบริษัทเงินทุนเป็นผู้ออก และผู้ได้ประโยชน์นั้นมิใช่เป็นผู้ทรงคนแรก หมายความว่าเงินได้จากการจำหน่ายตัวเงิน หุ้นกู้ หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ซึ่งบริษัทเงินทุนเป็นผู้ออก ได้รับการยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา แต่ผู้ที่จะได้สิทธิประโยชน์ทางภาษีตามความในมาตรานี้ต้องมีผู้ทรงตราสารเหล่านี้เป็นคนแรก การวินิจฉัยว่ามาตรานี้เป็นรายการ รายจ่ายแฝง หรือไม่นั้นไม่เป็น เรื่องที่ต้องขบคิดแม้แต่น้อย ประเด็นที่น่าสนใจอยู่ที่ว่าผู้ที่ข้องเกี่ยวกับเอกสารการเงินเหล่านี้ ซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์ในเชิงทุนการะภาษี หรืออีกนัยหนึ่งคือผู้ที่รัฐบาลจ่ายเงินผ่านระบบภาษีให้ นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นผู้มีฐานะดีหรืออย่างน้อยก็มีฐานะปานกลางขึ้นไป รายจ่ายแฝงอันเกิดจากบทบัญญัตินี้ จึงนับได้ว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือทางการเงินจากรัฐบาลแก่คนฐานะดีเพียงหยิบมือเดียวเมื่อเทียบกับพลเมืองทั้งประเทศ ข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการคำนวณไม่มี มูลค่างานจ่ายแฝงในมาตรานี้ไม่สามารถประมาณค่าได้

๓. การยกเว้นภาษีเงินได้จากการโอนกรรมสิทธิในพันธบัตรของรัฐบาลไม่ว่าโดยวิธีใด [กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๒๖ พ.ศ. ๒๕๐๙ หรือ ข้อ ๒(๕)] รายจ่ายแฝงในภาษีของรายการนี้สามารถคำนวณได้เพียงบางส่วนเท่านั้นคือ เฉพาะส่วนที่ทำการซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์ ซึ่งได้ค่าประมาณ ๒๒๘,๗๖๘.๗๕ บาท แต่เงินได้ที่เกิดจากการโอนกรรมสิทธิ์กันนอกตลาดหลักทรัพย์ไม่สามารถทราบค่าได้ ดังนั้นการประมาณค่ารายจ่ายแฝงในภาษีจึงทำไม่ได้

๔.๒ รายจ่ายแฝงในภาษีของเงินได้ที่มาจากการทำงาน

๑. รายจ่ายแฝงในภาษีที่มีมูลค่ามากที่สุดในหัวข้อนี้ เกิดจากบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากร มาตรา ๔๗(๑)(ง) ว่าด้วยการหักลดหย่อนเบี้ยประกันชีวิต ผู้เอาประกันชีวิตสามารถ

^๑ กองหารายได้ สภาภคชาติไทย.

หักลดหย่อนค่าเบี้ยประกันได้ตามจำนวนที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน ๗,๐๐๐ บาท ทั้งนี้เพราะในกรณีที่กรมธรรม์ประกันชีวิตมีกำหนดเวลาตั้งแต่สิบขึ้นไป และการประกันชีวิตนั้นได้เอาประกันไว้กับผู้รับประกันที่ประกอบกิจการประกันชีวิตในราชอาณาจักร มาตรานี้เป็นรายการรายจ่ายแฝงเพราะผิดหลักการเบื้องต้นของภาษีเงินได้ กล่าวคือภาษีเงินได้นั้นเก็บจากการมีเงินได้ หลังจากเสียภาษีแล้วผู้เสียภาษีจะนำเงินไปใช้จ่ายอย่างไร เป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละคน การอนุญาตให้หักลดหย่อนค่าเบี้ยประกันชีวิต เป็นการกระทำเพื่อจงใจให้คนใช้จ่ายเงินในทางนี้ (หมายถึงการเอาประกันชีวิต) จึงนับได้ว่าเป็นการพิจารณาไปถึงขั้นการใช้จ่ายเงินของบุคคล อันเป็นสิ่งที่เกินเลยขอบเขตเบื้องต้นของการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

เบี้ยประกันชีวิตที่จ่ายโดยผู้ถือกรมธรรม์ ประกันชีวิตชนิดนี้ ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ มีมูลค่า ๓,๑๒๑,๐๕๐,๐๐๐ บาท^๑ หากคิดภาษีในอัตราต่ำสุดคือร้อยละ ๗ ก็จะได้จำนวนเงินภาษีหรือรายจ่ายแฝงมีมูลค่า ๒๑๘,๔๗๓,๕๐๐.๐๐ บาท

๒. การยกเว้นภาษีแก่เงินได้บางประเภทของข้าราชการ (กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๒๖ พ.ศ. ๒๕๐๘ ข้อ ๒(๖)) ตัวเลขเงินได้เหล่านี้ได้รวบรวมแสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ ๔-๖ เงินได้บางประเภทของข้าราชการที่ได้รับการยกเว้นภาษี

หน่วย : บาท

ประเภทเงินได้	จำนวนเงิน
ค่าเช่าบ้าน	๔๖๔,๑๙๑,๐๒๐.๓๗
เงินช่วยการศึกษาบุตร	๘๖๖,๕๕๙,๙๙๓.๐๗
เงินช่วยเหลือบุตร	๖๘๕,๙๕๒,๙๑๘.๙๗
เงินค่าเบี้ยกันดาร	๔๑๗,๖๒๑,๒๓๑.๐๐
เงินยังชีพ	๖๘,๒๐๙,๓๔๐.๐๐
เงินค่าอาหารทำการนอกเวลา	๒๓๖,๗๐๑,๐๑๒.๐๐
รวม	๒,๗๓๙,๒๓๕,๕๑๕.๔๑

- ที่มา : ๑. กองบัญชีและสถิติ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง
 ๒. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน รายงานการวิเคราะห์งบประมาณรายจ่ายในหมวดเงินเดือน ค่าจ้าง และค่าตอบแทนประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ตารางที่ ๒, ๓, ๕ ในหน้า ๒๐, ๒๑, ๒๓ ตามลำดับ

เงินได้เหล่านี้ ล้วนเป็นค่าตอบแทนการทำงานตามความในมาตรา ๔๐(๑) แห่งประมวล

ระชาการ การคำนวณภาษีจึงดำเนินไปตามวิธีที่ใช้สำหรับเงินได้ประเภทนี้

วิธีคำนวณ	เงินได้พึงประเมิน	=	๒,๗๓๙,๒๓๕,๕๑๕.๔๑	บาท
	หักค่าใช้จ่ายร้อยละ ๓๐	=	๘๒๑,๗๗๐,๖๕๕.๖๒	บาท
	เงินได้ที่ต้องประเมินภาษี	=	๑,๙๑๗,๔๖๔,๘๖๐.๗๙	บาท
	คิดภาษีอัตราร้อยละ ๗	=	๐.๐๗	
	รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๑๓๔,๒๒๒,๕๔๐.๒๖	บาท

๓. การยกเว้นภาษีแก่เงินได้ที่ทางราชการจ่ายให้เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของประเทศ (กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๒๖ พ.ศ. ๒๕๐๔ ข้อ ๒(๑๕)) เงินได้ที่เข้าประเด็นนี้ได้รวบรวมจากส่วนราชการต่าง ๆ และแสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ ๔-๗ เงินได้จากการรักษาความมั่นคงของประเทศจำแนกตามส่วนราชการที่จ่าย

หน่วย : บาท

ส่วนราชการ	จำนวนเงิน
สำนักนายกรัฐมนตรี	
- ค่าใช้จ่ายในการรักษาความมั่นคงของประเทศ	๑,๕๖๕,๔๘๐,๐๐๐
- ค่าทดแทนผู้ได้รับอันตรายในการรักษาความมั่นคงของประเทศ	๔๐,๐๐๐,๐๐๐
- เงินราชการลับในการรักษาความมั่นคงของประเทศ	๒๑๓,๗๖๐,๐๐๐
กระทรวงกลาโหม	
- สำนักปลัดกระทรวง (เงินราชการลับ)	๘,๐๐๐,๐๐๐
- กองบัญชาการทหารสูงสุด (เงินราชการลับ)	๗๕,๒๐๐,๐๐๐
- กองทัพบก (เงินราชการลับ)	๖๑๔,๘๖๘,๐๐๐
- กองทัพเรือ (เงินราชการลับ)	๑๑๑,๑๒๖,๐๐๐
- กองทัพอากาศ (เงินราชการลับ)	๘,๐๐๐,๐๐๐
รวม	๒,๖๓๖,๔๓๔,๐๐๐

ที่มา : สำนักงบประมาณ เอกสารงบประมาณ ฉบับที่ ๓ งบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ๒๕๒๖, เล่มที่ ๑.

ในทางปฏิบัติเงินราชการลับมีการใช้จ่ายไปในทางต่าง ๆ ได้แก่ จ่ายให้แก่บุคคลากรจ่ายเป็นค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ เป็นต้น แต่เนื่องจากไม่มีข้อมูลที่เป็นสัดส่วนที่แน่นอนว่าเงินราชการลับ

หากใช้จ่ายเป็นค่าครุภัณฑ์ ตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ บาทขึ้นไปให้แก่บุคคลธรรมดา (มาตรา ๕๐(๔) แห่งประมวลรัษฎากร) หรือนิติบุคคล (มาตรา ๖๔ ทวิแห่งประมวลรัษฎากร) สามารถคำนวณภาษีหัก ณ ที่จ่ายได้ร้อยละ ๐.๕ และ ๑ ของเงินได้พึงประเมินตามลำดับ.

จำนวนนี้ใช้จ่ายไปในทางใดบ้าง ดังนั้นหากสมมติว่ามีการใช้เงินจำนวนนี้จ่ายให้แก่บุคคลากรทั้งหมด ก็สามารถคำนวณหารายจ่ายแฝงในภาษีประเภทนี้ได้ดังนี้

<u>วิธีคำนวณ</u>	เงินได้รวมจากการรักษาความมั่นคงของประเทศ	=	๒,๖๓๖,๔๓๔,๐๐๐.๐๐	บาท
	หักค่าใช้จ่ายในอัตราร้อยละ ๓๐	=	<u>๗๙๐,๙๓๐,๐๐๐.๐๐</u>	บาท
	เงินได้ที่ต้องประเมินภาษี	=	๑,๘๔๕,๕๐๔,๐๐๐.๐๐	บาท
	คิดภาษีในอัตราร้อยละ ๗	=	<u>๐.๐๗</u>	
	รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๑๒๙,๑๘๕,๒๘๐.๐๐	บาท

๔. การยกเว้นภาษีแก่ค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยงเดินทางที่ข้าราชการได้รับ (มาตรา ๔๒(๒) แห่งประมวลรัษฎากร) การยกเว้นภาษีค่าพาหนะนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว เพราะเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต้องเสียไปในการหารายได้ (รายได้ในที่นี้ก็คือค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทางนั่นเอง) ค่าพาหนะจึงเป็นเงินส่วนที่ไม่แสดงถึงความสามารถในการเสียภาษี ส่วนค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทางนั้นก็คือผลตอบแทนจากการทำงานนั่นเอง เพียงแต่ว่าเป็นเงินได้จากการทำงานในกรณีพิเศษนอกสถานที่ทำงานปกติ จึงสมควรประเมินเก็บภาษี ประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ จะคิดหักค่าใช้จ่ายแต่ค่าลดหย่อนอย่างไร และจะใช้อัตราภาษีเท่าใดในการคิดคำนวณภาษี ในกรณีการหักค่าใช้จ่าย อัตราที่ใช้ต้องเป็นร้อยละ ๓๐ เพราะเงินได้ประเภทนี้เป็นการรับจ้างทำงานตรงตามมาตรา ๔๐(๑) ซึ่งอนุญาตให้หักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาได้ร้อยละ ๓๐ ส่วนค่าลดหย่อนนั้นไม่ต้องนำมาคิด เนื่องจากผู้มีเงินได้จากค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทางคือ ข้าราชการนั้นได้หักค่าลดหย่อนแล้วในการเสียภาษี และค่าลดหย่อนเป็นจำนวนเงินที่คงที่ตามที่กฎหมายกำหนดไม่ว่าผู้เสียภาษีจะมีเงินได้ระดับใด สำหรับอัตราภาษีนั้นจะใช้อัตราร้อยละ ๗ ซึ่งเป็นอัตราต่ำสุดในบัญชีอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาปี พ.ศ. ๒๕๒๖ รายจ่ายแฝงของรายการนี้จึงหาได้จากการคำนวณข้างล่างนี้

<u>วิธีคำนวณ</u>	ค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทาง	๒,๖๐๑,๑๔๑,๘๑๕.๘๗	บาท ^๑
	หักค่าใช้จ่ายร้อยละ ๓๐	<u>๗๘๐,๓๔๒,๕๕๕.๗๖</u>	บาท
	เงินได้ที่ต้องประเมินภาษี	๑,๘๒๐,๗๙๙,๒๖๑.๑๑	บาท
	คิดภาษีในอัตราร้อยละ ๗	<u>๐.๐๗</u>	
	รายจ่ายแฝงในภาษี	๑๒๗,๔๕๕,๙๔๘.๘๘	บาท

^๑ กองบัญชีและสถิติ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง.

๕. การยกเว้นภาษีแก่เงินได้จากกิจการของโรงเรียนราษฎร์ในส่วนเฉพาะค่าเล่าเรียน และค่าบำรุงการศึกษาต่าง ๆ แต่ไม่รวมถึงเงินได้จากการขายของ การรับจ้างทำของ หรือการให้บริการอื่นใดที่โรงเรียนราษฎร์ได้รับจากผู้ซึ่งมิใช่ นักเรียน (กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๒๖ พ.ศ. ๒๕๐๔ ข้อ ๒(๑))

๑. การคำนวณรายได้ของโรงเรียนราษฎร์

ใช้อัตราค่าเล่าเรียนเฉลี่ย ๆ ในแต่ละระดับการศึกษาของจังหวัดอื่น ๆ คูณด้วยจำนวนนักเรียนในระดับการศึกษานั้นของจังหวัดนั้น ๆ^๑ เมื่อได้เงินได้รวมแต่ละระดับการศึกษาแล้ว ก็รวมเข้าเป็นยอดเงินได้รวมของโรงเรียนราษฎร์ในหนึ่งจังหวัด ทำเช่นนี้ไปจนครบหมดทั่วทั้งประเทศ ก็จะได้รายได้รวมของกิจการโรงเรียนราษฎร์ทั้งหมด ตัวเลขนี้ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ คือ ๒,๘๐๕,๒๖๔,๗๐๖.๐๐ บาท

๒. การหักค่าใช้จ่าย

เงินได้ประเภทนี้จัดอยู่ในเงินได้พึงประเมินมาตรา ๔๐(๔) ซึ่งตามมาตรา ๔ ในพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการกำหนดค่าใช้จ่ายที่ยอมให้หักจากเงินได้พึงประเมิน (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๐๒ นั้น จัดแยกกิจการต่าง ๆ ในมาตรานี้ออกเป็น ๔๒ ประเภท กิจกรรมประเภทที่สอดคล้องกับกิจการโรงเรียนราษฎร์มากที่สุดควรจะเป็นมาตรา ๔(๑๒) ซึ่งเป็นการทำกิจการสถานพยาบาลและหักค่าใช้จ่ายได้ร้อยละ ๗๕ ดังนั้นการหักค่าใช้จ่ายจากเงินได้พึงประเมินของกิจการโรงเรียนราษฎร์จึงจะใช้อัตราร้อยละ ๗๕

๓. การหักค่าลดหย่อน

เนื่องจากข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาไม่ทำให้ทราบถึงสถานภาพทางครอบครัวของเจ้าของโรงเรียนราษฎร์ จึงจะคิดหักค่าลดหย่อนที่มีใช้รายจ่ายแบ่งไว้ในจำนวนสูงสุดเท่าที่กฎหมายอนุญาต จำนวนเงินค่าลดหย่อนเหล่านี้ได้แก่^๒

^๑แผนกสถิติ ฝ่ายวางแผน กองทะเบียนและสถิติ สำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชน.

^๒การกำหนดเงินค่าลดหย่อนเช่นนี้ ย่อมหมายถึงการตั้งข้อสมมติว่า เจ้าของโรงเรียนราษฎร์ทุกแห่งมีคู่สมรสที่ไม่ได้ทำงาน มีบุตรอย่างน้อย ๓ คน แต่ละคนอายุไม่เกิน ๒๕ ปี และยังศึกษาอยู่.

ก. ค่าลดหย่อนส่วนตัว	=	๑๒,๐๐๐	บาท
ข. ค่าลดหย่อนคู่สมรส	=	๑๒,๐๐๐	บาท
ค. ค่าลดหย่อนบุตร	=	๑๕,๐๐๐	บาท (๓ คนคนละ ๕,๐๐๐ บาท)
ง. ค่าลดหย่อนเพื่อการศึกษาบุตร	=	<u>๖,๐๐๐</u>	บาท (๓ คนคนละ ๒,๐๐๐ บาท)
รวมค่าลดหย่อนทั้งหมด		๔๕,๐๐๐	บาท

วิธีคำนวณ

เงินได้จากกิจการโรงเรียนราษฎร์ทั่วประเทศ	=	๒,๘๐๕,๒๖๙,๗๐๖.๐๐	บาท
หักค่าใช้จ่ายอัตราร้อยละ ๗๕	=	<u>๒,๑๐๓,๙๕๒,๒๗๙.๕๐</u>	บาท
เงินได้รวมหลังหักค่าใช้จ่าย	=	๗๐๑,๓๑๗,๔๒๖.๕๐	บาท

จำนวนโรงเรียนราษฎร์ทั้งประเทศในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ คือ ๒,๗๒๖ โรงเรียน เพราะฉะนั้นจำนวนเงินค่าลดหย่อนทั้งสิ้น คือ ๑๒๒,๖๗๐,๐๐๐ บาท และเงินได้สุทธิรวมของโรงเรียนราษฎร์ทั้งประเทศคือ ๕๗๘,๖๔๗,๔๒๖.๕๐ บาท ซึ่งเฉลี่ยเป็นเงินได้สุทธิของแต่ละโรงเรียนได้เป็นจำนวน ๒๑๒,๒๖๙.๗๘ บาท ภาวะภาษีของเจ้าของโรงเรียนราษฎร์แต่ละโรงเรียนจึงคิดคำนวณได้ดังนี้

เงินได้สุทธิ ๓๐,๐๐๐ บาทแรก เสียภาษีอัตราร้อยละ ๗	=	๒,๑๐๐.๐๐	บาท
เงินได้สุทธิ ๓๐,๐๐๐ บาทที่สอง เสียภาษีอัตราร้อยละ ๑๐	=	๓,๐๐๐.๐๐	บาท
เงินได้สุทธิ ๔๐,๐๐๐ บาท เสียภาษีอัตราร้อยละ ๑๓	=	๕,๒๐๐.๐๐	บาท
เงินได้สุทธิ ๕๐,๐๐๐ บาทแรก เสียภาษีอัตราร้อยละ ๑๗	=	๘,๕๐๐.๐๐	บาท
เงินได้สุทธิ ๕๐,๐๐๐ บาทที่สอง เสียภาษีอัตราร้อยละ ๒๒	=	๑๑,๐๐๐.๐๐	บาท
เงินได้สุทธิ ๑๒,๒๖๙.๗๘ บาท เสียภาษีอัตราร้อยละ ๒๘	=	๓,๔๓๕.๕๔	บาท
รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๓๓,๒๓๕.๕๔	บาท

นั่นคือรายจ่ายแฝงในภาษีที่จะเก็บได้จากเจ้าของกิจการโรงเรียนราษฎร์ทั้งประเทศมีมูลค่าประมาณ ๔๐,๖๐๐,๐๘๒.๐๔ บาท

๖. การยกเว้นภาษีแก่เงินที่ได้จากการจำหน่ายหรือส่วนลดจากการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล (กฎกระทรวง ฉบับที่ ๑๒๖ พ.ศ. ๒๕๐๙ ข้อ ๒(๒)) เพื่อให้การคิดคำนวณภาษีมีหลักเกณฑ์ที่คงเส้นคงวา (Consistency) สมควรนำข้อกำหนดในกฎกระทรวงฉบับที่ ๑๓๔ พ.ศ. ๒๕๑๖

มาประยุกต์ใช้ กฎกระทรวงฉบับดังกล่าวกำหนดให้โรงงานยาสูบของกระทรวงการคลัง เสียภาษีเงินได้แทนผู้ค้ายาสูบ โดยเสียในอัตราร้อยละ ๑๐ ของกำไรของผู้ขายส่ง และในอัตราร้อยละ ๘ ของกำไรของผู้ขายปลีกโดยที่กำไรหมายถึงผลต่างระหว่างราคาขายกับราคาซื้อที่โรงงานยาสูบเป็นผู้กำหนด จะเห็นได้ว่าค่าจำกัดความของกำไรนี้ตรงกับกรณีเงินได้จากการจำหน่ายหรือส่วนลดจากการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล และเพื่อคงไว้ซึ่งหลักการประมาทขั้นต่ำ (conservatism) อัตราภาษีที่ใช้ในกรณีนี้คือร้อยละ ๘

วิธีคำนวณ ส่วนลดจากการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ = ๔๐๓,๒๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท^๑
 คิดภาษีในอัตราร้อยละ ๘ = $\frac{403,200,000 \times 0.08}{100}$
 รายจ่ายแฝงในภาษี = ๓๒,๒๕๖,๐๐๐.๐๐ บาท

๗. การยกเว้นภาษีเงินได้บางประเภทแก่พนักงานรัฐวิสาหกิจ (กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๒๖ พ.ศ. ๒๕๐๙ ข้อ ๒(๘) และข้อ ๒(๙)) ประเภทของเงินได้ในสองข้อนี้ เหมือนกันกับเงินได้ของข้าราชการที่ได้รับการยกเว้นภาษีตามกฎหมายฉบับเดียวกัน ข้อ ๒(๖) การคำนวณต้องอาศัยข้อมูลจำนวนข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจมาปรับใช้ เนื่องจากข้อมูลโดยตรงไม่มี ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ กำลังคนของรัฐวิสาหกิจมี ๒๔๑,๐๓๑^๒ จำนวนข้าราชการและลูกจ้างของรัฐบาลมี ๑,๐๕๘,๓๑๖ คนนี้ สัดส่วนจำนวนพนักงานรัฐวิสาหกิจต่อจำนวนข้าราชการจึงเท่ากับ ๐.๒๓ ผลลัพธ์ของการใช้อัตราส่วนนี้ ในการคำนวณหาเงินได้ประเภทต่าง ๆ ได้แสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

ศูนย์วิทยพัชการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑งานประชาสัมพันธ์ สำนักผู้อำนวยการ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล.

^๒ฝ่ายรัฐวิสาหกิจ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, "เอกสารภายใน"

^๓สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, "รายงานการวิเคราะห์งบประมาณรายจ่ายในหมวดเงินเดือน ค่าจ้างและค่าตอบแทน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๖" (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๒๗).

ตารางที่ ๔-๘ เงินได้ของพนักงานรัฐวิสาหกิจที่ไม่ต้องเสียภาษี

หน่วย : บาท

ประเภทเงินได้	จำนวนเงิน
ค่าเช่าบ้าน	๑๐๖,๗๖๓,๙๓๔.๖๘
เงินช่วยการศึกษาบุตร	๑๙๙,๓๐๘,๓๓๘.๔๑
เงินช่วยเหลือบุตร	๑๕๗,๗๖๙,๑๗๑.๓๖
เงินค่าเบี้ยกันดาร	๓๓,๙๕๒,๘๘๓.๑๓
เงินยืมชีพ	๑๕,๖๘๘,๑๔๘.๒๐
รวม	๕๑๓,๔๘๒,๔๗๕.๗๘

ที่มา : คำนวณเองโดยเทียบสัดส่วนระหว่างพนักงานรัฐวิสาหกิจกับจำนวนข้าราชการและลูกจ้างของรัฐบาล

<u>วิธีคำนวณ</u>	เงินได้พึงประเมิน	๕๑๓,๔๘๒,๔๗๕.๗๘	บาท
	หักค่าใช้จ่ายร้อยละ ๓๐	๑๕๔,๐๔๔,๗๔๒.๗๓	บาท
	เงินได้ที่ต้องประเมินภาษี	๓๕๙,๔๓๗,๗๓๓.๐๕	บาท
	คิดภาษีอัตราร้อยละ ๗	๐.๐๗	X
	รายจ่ายแฝงในภาษี	๒๕,๑๖๐,๖๔๑.๓๑	บาท

๘. การยกเว้นภาษีแก่เงินเพิ่มพิเศษประจำตำแหน่งและเงินค่าเช่าบ้านหรือบ้านที่ให้
อยู่โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า สำหรับข้าราชการสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยในต่างประเทศ
(มาตรา ๔๒(๕) แห่งประมวลรัษฎากร) เงินได้ในรูปต่าง ๆ เหล่านี้ต่างก็เป็นเงินได้ อันเนื่อง
มาจากการทำงานหรือเนื่องมาจากตำแหน่งงานที่ทำตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๐(๑) และ มาตรา
๔๐(๒) ดังนั้นจึงเป็นการให้อภิสิทธิ์ทางภาษีแก่ข้าราชการกลุ่มหนึ่ง เพราะบุคคลเหล่านี้ไม่ได้ถูก
เก็บภาษีเงินได้โดยรัฐบาลต่างประเทศ แต่ถูกเก็บภาษีเงินได้โดยรัฐบาลของประเทศตนเอง
ทั้งนี้เป็นไปตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศในการให้อภิสิทธิ์ทางการรัษฎากรแก่

เจ้าหน้าที่ทางการทูตหรือสถานกงสุล ขยายความได้ว่าการเก็บภาษีจากบุคคลเหล่านี้ยึดถือหลักถิ่นที่อยู่ (Resident Rule) ซึ่งกำหนดให้เก็บภาษีจากผู้มีถิ่นที่อยู่ถาวรในรัฐ ไม่ว่าจะเงินได้นั้นจะเกิดจากแหล่งภายในหรือนอกรัฐ กล่าวในอีกทางหนึ่งได้ว่า การเก็บภาษีจากบุคคลเหล่านี้ไม่ได้ยึดถือหลักแหล่งเงินได้ (Source Rule) ซึ่งกำหนดให้เก็บภาษีจากเงินได้ทุกประเภทที่เกิดจากแหล่งภายในประเทศ โดยไม่คำนึงว่าผู้มีเงินได้มีถิ่นที่อยู่ในรัฐที่เกิดเงินได้หรือไม่ ดังนั้นการที่ประเทศไทยมีบทบัญญัติทางกฎหมายให้ยกเว้นภาษีแก่ข้าราชการเหล่านี้ เงินได้ที่รับการยกเว้นภาษีนั้นจึงไม่ต้องเสียภาษีเลย เพราะทั้งรัฐบาลไทยและรัฐบาลต่างประเทศต่างก็ไม่ได้เก็บภาษีจากเงินจำนวนนี้เลย การยกเว้นภาษีแก่เงินได้ประเภทนี้จึงเป็นการจงใจให้อภิสิทธิ์ทางภาษีแก่ข้าราชการที่ประจำอยู่ต่างประเทศ มิได้กำหนดขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการเก็บภาษีซ้ำซ้อนระหว่างประเทศแต่อย่างใด^๑

^๑ไพศาล เล็กอุทัย, "อนุสัญญาภาษีเพื่อการเว้นการเก็บภาษีซ้อนและการป้องกัน".

(เอกสารการเรียนการสอน คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า ๔๔-๔๕.

ซึ่งในบทที่ ๓ ได้เสนอรายละเอียดบทบัญญัติ ๒๔ ข้อ ตามรูปแบบของสหประชาชาติ (UN Model) ในการแก้ไขปัญหานี้ และจะเห็นได้ในข้อ ๒๗ ว่า ไม่มีข้อความใดในอนุสัญญานี้จะกระทบกระเทือนต่อเอกสิทธิ์ทางการระงับการของเจ้าหน้าที่ทางการทูตหรือกงสุล ตามหลักทั่วไปแห่งกฎหมายระหว่างประเทศ หรือตามบทบัญญัติแห่งความตกลงพิเศษต่าง ๆ (Provisions of special agreements).

ตารางที่ ๔-๕ เงินเพิ่มพิเศษประจำตำแหน่งสำหรับข้าราชการที่ทำงานประจำในต่างประเทศ
(พ.ช.ต.) พ.ศ. ๒๕๒๖^๑

หน่วย : บาท

ส่วนราชการ	พ.ช.ต.
สำนักนายกรัฐมนตรี	๔๐,๐๐๑,๓๘๐
กระทรวงกลาโหม ^๒	๔๑,๓๕๓,๖๔๓
กระทรวงการคลัง	๖,๓๗๐,๔๐๐
กระทรวงการต่างประเทศ	๑๘๔,๓๗๕,๐๐๐
กระทรวงพาณิชย์	๓๘,๗๐๐,๗๐๐
กระทรวงมหาดไทย	๓,๓๕๕,๒๐๐
กระทรวงศึกษาธิการ	๗๗๑,๖๖๐
กระทรวงอุตสาหกรรม	๑,๑๐๑,๔๙๒
รวม	๓๑๖,๐๒๙,๔๗๘

ส่วนเงินค่าเช่าบ้านสำหรับข้าราชการที่ทำงานประจำในต่างประเทศนั้น ไม่มีข้อมูล
แยกตามส่วนราชการดังตารางที่ ๔-๕ แต่สามารถหายอดรวมได้เป็นจำนวนทั้งสิ้น
๑๕๙,๒๒๔,๐๖๑.๖๓ บาท โดยได้มาจากยอดเงินรวมค่าเช่าบ้านทั้งหมด ๖๒๓,๔๑๕,๐๘๒ บาท^๓

^๑ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน รายงานการวิเคราะห์งบประมาณ
รายจ่ายในหมวดเงินเดือน ค่าจ้าง และค่าตอบแทน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๒๖

^๒ที่มา : กรมการเงินกลาโหม กระทรวงกลาโหม

^๓ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน รายงานการวิเคราะห์งบประมาณ
รายจ่ายในหมวดเงินเดือน ค่าจ้าง และค่าตอบแทน ตารางที่ ๕ และกรมการเงินกลาโหม
กระทรวงกลาโหม

ลดด้วยเงินค่าเช่าบ้านที่จ่ายให้แก่ข้าราชการที่ทำงานภายในประเทศไทยจำนวน ๔๖๔,๑๙๑,๐๒๐.๓๗ บาท^๑

เพราะฉะนั้น มูลค่ารวมของเงิน พ.ช.ต. และค่าเช่าบ้านในต่างประเทศในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ คือ ๔๗๕,๒๕๔,๐๓๙.๖๓ บาท การคิดคำนวณภาษีจะเป็นดังต่อไปนี้

<u>วิธีคำนวณ</u>	เงินได้จาก พ.ช.ต. และค่าเช่าบ้าน	=	๔๗๕,๒๕๔,๐๓๙.๖๓	บาท
	หักค่าใช้จ่ายร้อยละ ๓๐	=	<u>๑๔๒,๕๗๖,๒๑๑.๘๙</u>	บาท
	เงินได้ที่ต้องประเมินภาษี	=	๓๓๒,๖๗๗,๘๒๗.๗๔	บาท
	คิดภาษีในอัตราร้อยละ ๗	=	<u>๐.๐๗</u>	X
	รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๒๓,๒๘๗,๔๔๗.๘๔	บาท

๔. การยกเว้นภาษีเงินได้ที่ทางราชการจ่ายให้เพื่อประโยชน์ในการป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร [กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๒๖ พ.ศ. ๒๕๐๙ ข้อ ๒(๑๐)]

<u>วิธีคำนวณ</u>	เงินรางวัลการจับกุมการลักลอบหนีศุลกากร	=	๒๙๘,๐๗๙,๖๕๐.๐๐	บาท ^๒
	เงินรางวัลการจับกุมผู้กระทำความผิดภาษีสรรพสามิต	=	<u>๑๙,๓๒๗,๔๒๙.๐๒</u>	บาท ^๓
	รวมเงินรางวัลที่จ่าย	=	๓๑๗,๔๐๗,๐๗๙.๐๒	บาท
	หักค่าใช้จ่ายร้อยละ ๓๐	=	<u>๙๕,๒๒๒,๑๒๓.๗๐</u>	บาท
	เงินที่ต้องประเมินภาษี	=	๒๒๒,๑๘๔,๙๕๕.๓๒	X
	คิดภาษีอัตราร้อยละ ๗	=	<u>๐.๐๗</u>	X
	รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๑๕,๕๕๒,๙๔๖.๘๗	บาท

^๑ กองบัญชีและสถิติ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง.

^๒ กองป้องกันและปราบปราม กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง.

^๓ กองวิชาการ กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง.

อนึ่ง สำหรับกรมสรรพากรได้ยกเลิกมาตรการจ่ายเงินรางวัลแบบนี้ก่อนหน้าปี พ.ศ.

๒๕๒๖

๑๐. เป็นการอนุญาตให้หักลดหย่อนสำหรับเงินบริจาค (มาตรา ๔๗(๗) แห่งประมวล
 รัชฎาการ) โดยให้หักได้เท่าจำนวนที่บริจาคจริง แต่ต้องไม่เกินร้อยละ ๑๐ ของเงินได้ที่เหลือ
 การยอมให้หักลดหย่อนเงินบริจาคมนี้จำกัดอยู่ในสองกรณีคือ

ก. เงินที่บริจาคแก่สถานพยาบาล และสถานศึกษาของทางราชการ

ข. เงินที่บริจาคเป็นสาธารณประโยชน์แก่องค์การหรือสถานสาธารณกุศลหรือแก่
 สถานพยาบาลและสถานศึกษาอื่นนอกจากที่กล่าวในข้อ ก. ทั้งนี้ ตามที่คณะรัฐมนตรีประกาศกำหนด
 ในราชกิจจานุเบกษา (ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ มีจำนวนทั้งสิ้น ๗๔ องค์การที่ดำรงสถานภาพตามข้อ ข.
 นี้)

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ จำนวนเงินสด และมูลค่าทรัพย์สินที่บริจาคตามความในข้อ ก.
 มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น ๔๒๒.๘ ล้านบาท การประมาณค่ารายจ่ายแผ่งรายการนี้ ไม่สามารถกระทำได้
 เนื่องจากไม่รู้สัดส่วนการบริจาคของบุคคลธรรมดาและบริษัทห้างร้านต่าง ๆ และก็ไม่อาจหาเหตุผล
 ที่หนักแน่นเพียงพอได้สำหรับการตั้งข้อสมมติฐานในการกำหนดสัดส่วนนี้

สำหรับเงินบริจาคตามความในข้อ ข. นั้น ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ยอดเงินบริจาครวม
 ทั้งสิ้น ๒๐๑,๕๙๒,๒๗๕.๑๗ บาท (จากการสอบถาม ๔๑ มูลนิธิ)

วิธีคำนวณ	เงินได้พึงประเมิน	=	๒๐๑,๕๙๒,๒๗๕.๑๗ บาท
			x
	ศีกภาษีอัตราร้อยละ ๗	=	๑๔,๑๑๑,๕๕๙.๒๖ บาท
	รายจ่ายแผ่งในภาษี	=	๑๔,๑๑๑,๕๕๙.๒๖ บาท

๑๑. การยกเว้นภาษีเงินได้ที่เป็นค่าสอน ค่าสอนที่ทางราชการหรือสถานศึกษาของ
 ทางราชการจ่ายให้ (มาตรา ๔๒(๗) แห่งประมวลรัชฎาการ) ข้อมูลดังกล่าวสำหรับปี พ.ศ. ๒๕๒๖
 ได้ทำการรวบรวมจากส่วนราชการต่าง ๆ และแสดงไว้ในตารางข้างล่างนี้

สำนักงานงบประมาณ, "งบประมาณโดยสังเขป ประจำปีงบประมาณ ๒๕๒๘".

ตารางที่ ๔-๑๐ ค่าสอน ค่าสอบ จำแนกตามส่วนราชการที่จ่าย

หน่วย : บาท

ส่วนราชการ	ค่าสอน	ค่าสอบ
ทบวงมหาวิทยาลัย*	๓๒,๒๕๖,๖๕๐	๗,๗๓๓,๕๒๐
ก.พ.**	-	๔๑๘,๓๘๘
สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน*	๒๐,๘๐๐	๑๑,๕๐๐
สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา*	๑๔,๐๐๐	๑๐,๐๐๐
กระทรวงศึกษาธิการ***	๗๙,๖๖๑,๙๙๙	๔๑,๑๙๘,๔๘๘
รวม	๑๑๖,๙๕๖,๔๔๙	๖๑,๕๖๐,๙๙๖

*ที่มา : สำนักงานประมาณเอกสารงบประมาณ ฉบับที่ ๔ รายละเอียดประกอบงบประมาณรายจ่าย
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๒๖ เล่มที่ ๗

**ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

***ที่มา : จากกรมที่สำคัญ ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ กรมอาชีวศึกษา กรมการฝึกหัดครู
กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมสามัญศึกษา และกรมอื่น ๆ
จากตารางที่ ๔-๑๐ รวมค่าสอนและค่าสอบทั้งหมดจะได้ ๑๖๑,๓๒๕,๗๔๕.๐๐ บาท

แล้ว สามารถคิดคำนวณรายจ่ายแฝง ได้ดังนี้

<u>วิธีคำนวณ</u>	ค่าสอนและค่าสอบทั้งหมด	=	๑๖๑,๓๒๕,๗๔๕.๐๐	บาท
	หักค่าใช้จ่ายร้อยละ ๓๐	=	๔๘,๓๙๗,๗๓๘.๕๐	บาท
	เงินได้ที่ต้องประเมินภาษี	=	๑๑๒,๙๒๘,๐๐๖.๕๐	บาท
	คิดภาษีอัตราร้อยละ ๗	=	๐.๐๗	x
	รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๗,๙๐๔,๕๖๓.๙๖	บาท

๑๒. เป็นการยกเว้นภาษีเงินได้จากการขายหรือส่วนลดจากการซื้ออาคารแสตมป์หรือแสตมป์ไปรษณียากรของรัฐบาล (มาตรา ๔๒(๖) แห่งประมวลรัษฎากร) เพื่อให้การคิดคำนวณภาษีมีหลักเกณฑ์ที่คงเส้นคงวา (consistency) สมควรนำข้อกำหนดในกฎกระทรวงฉบับที่ ๑๓๔ (พ.ศ. ๒๕๑๖) มาปรับใช้ กฎกระทรวงฉบับนี้กำหนดให้กระทรวงการคลัง เสียภาษีเงินได้แทนผู้ค้ายาสูบ โดยเสียในอัตราร้อยละ ๑๐ ของกำไรของผู้ขายส่ง และในอัตราร้อยละ ๘ ของกำไรของผู้ขายปลีก โดยที่กำไรนั้นหมายถึง ผลต่างระหว่างราคาขายกับราคาซื้อที่โรงงานยาสูบ เป็นผู้กำหนด จะเห็นได้ว่าค่าจำกัดความของกำไรข้างต้นตรงกับกรณีเงินได้จากการขายหรือส่วนลดจากการซื้ออาคารแสตมป์หรือแสตมป์ไปรษณียากรของรัฐบาล การคำนวณภาษีจึงคิดดังต่อไปนี้

<u>วิธีคำนวณ</u>	ส่วนลดจากการซื้ออาคารแสตมป์	๑๓, ๓๕๒, ๗๕๕.๕๐ บาท ^๑
		+
	ส่วนลดจากการซื้อแสตมป์ไปรษณียากร	๑๓, ๑๒๑, ๔๒๘.๕๗ บาท ^๒
	เงินได้ที่ต้องประเมินภาษี	๒๖, ๔๗๔, ๑๘๔.๐๗ บาท
	คิดภาษีในอัตราร้อยละ ๘	x
		0.๐๘
	รายจ่ายแฝงในภาษี	๒, ๑๑๗, ๕๓๔.๗๓ บาท

๑๓. การยกเว้นภาษีแก่เงินได้ที่เป็นรางวัลเพื่อการศึกษาหรือค้นคว้าในวิทยาการ (มาตรา ๔๒(๑๑) แห่งประมวลรัษฎากร) ข้อมูลที่รวบรวมจากส่วนราชการที่สำคัญ ๆ และเกี่ยวข้องกับรายการนี้ได้แสดงไว้ในตารางที่ ๔-๑๑

^๑ กองอาคาร กรมสรรพากร กระทรวงการคลัง.

^๒ แผนกสถิติ กองประมวลผล กรมไปรษณีย์โทรเลข.

ตารางที่ ๔-๑๑ ราววัลเพื่อการศึกษาหรือค้นคว้าในวิทยาการจำแนกตามส่วนราชการ ปี พ.ศ. ๒๕๒๖

หน่วย : บาท

ส่วนราชการ	จำนวนเงิน
ทบวงมหาวิทยาลัย ^๑	๓๐,๑๘๐,๕๐๐
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ^๑	๑,๓๘๓,๘๐๐
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ^๑	๘,๘๒๐,๐๐๐
สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ^๒	๑๘๒,๘๐๐
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ^๑	๓๐๑,๘๐๐
รวม	๔๑,๘๗๘,๑๐๐

ที่มา: ๑ สำนักงานประมาณ เอกสารงบประมาณฉบับที่ ๔ รายละเอียดประกอบงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ๒๕๒๖ เล่มที่ ๗ จากตารางที่ ๔-๑๑ สามารถคำนวณรายจ่ายแฝงในภาษี ได้ดังนี้

๒ กองส่งเสริมการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

<u>วิธีคำนวณ</u>	เงินได้พึงประเมิน	=	๔๑,๘๗๘,๑๐๐.๐๐	บาท
	หักค่าใช้จ่ายอัตราร้อยละ ๓๐	=	<u>๑๒,๕๖๓,๗๓๐.๐๐</u>	บาท
	เงินได้ที่ต้องประเมินภาษี	=	๒๙,๓๑๔,๓๗๐.๐๐	บาท
	คิดภาษีอัตราร้อยละ ๗	=	<u>๐.๐๗</u>	
	รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๒,๐๕๒,๐๗๘.๘๐	บาท

๑๔. การยกเว้นภาษีแก่สินบนรางวัลที่ทางราชการจ่ายให้ เพื่อประโยชน์ในการปราบปรามการกระทำความผิด (มาตรา ๔๒(๑๑) แห่งประมวลรัษฎากร) ตัวเลขที่ได้จากกองการเงิน กรมตำรวจ สำหรับสินบนรางวัลที่จ่ายในการปราบปรามการกระทำความผิดคือ ๑๘,๒๑๕,๓๗๔ บาท

สินบนรางวัลประเภทนี้อีกอย่างหนึ่งคือการเพื่อประโยชน์ในการปราบปรามยาเสพติด ซึ่งตามรายงานการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด แจกตัวเลขสินบนรางวัลนี้เป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๕,๒๗๘,๘๓๑.๗๑ บาท เพราะฉะนั้น สินบนรางวัลในกรณีนี้จึงเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น ๒๓,๔๙๔,๒๐๕.๗๑ บาท

<u>วิธีคำนวณ</u>	เงินได้พึงประเมิน	=	๒๓,๔๙๔,๒๐๕.๗๑	บาท
	หักค่าใช้จ่ายร้อยละ ๓๐	=	<u>๗,๐๔๔,๕๖๑.๗๑</u>	บาท
	เงินได้ที่ต้องประเมินภาษี	=	๑๖,๔๔๖,๖๔๔.๐๐	บาท
	คิดภาษีอัตราร้อยละ ๗	=	<u>๐.๐๗</u>	
	รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๑,๑๕๑,๒๖๕.๐๘	บาท

๑๕. การยกเว้นภาษีเงินได้ที่ เป็น เบี้ยประชุมกรรมการหรือกรรมการ (มาตรา ๔๒(๗) แห่งประมวลรัษฎากร) การยกเว้นภาษีนี้สร้างความไม่เป็นธรรมทั้งในระหว่างผู้เสียภาษีทั้งหมด และในระหว่างข้าราชการด้วยกันเองรายจ่ายแฝงสำหรับแต่ละรายการมีดังนี้

<u>วิธีคำนวณ</u>	เงินได้จากเบี้ยประชุม	=	๑๘,๔๗๑,๒๑๐.๒๕	บาท ^๑
	หักค่าใช้จ่ายร้อยละ ๓๐	=	<u>๕,๕๒๓,๒๖๓.๐๘</u>	บาท
	เงินได้ที่ต้องประเมินภาษี	=	๑๒,๙๔๗,๙๔๗.๑๗	บาท
	คิดภาษีในอัตราร้อยละ ๗	=	<u>๐.๐๗</u>	
	รายจ่ายแฝงในภาษี	=	๘๗๘,๕๔๘.๓๐	บาท

^๑ กองบัญชีและสถิติ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง.

เพราะฉะนั้น รายจ่ายแฝงในภาษีของเงินได้ที่มาจากการทำงานสำหรับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย ปี พ.ศ. ๒๕๒๖ มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น ๘๒๔,๕๑๐,๒๗๕.๖๓ บาท

แต่นอกเหนือไปจากที่ได้คำนวณมาแล้ว ยังมีรายการรายจ่ายแฝงในภาษี ซึ่ง เข้าลักษณะอันเกิดจากเงินได้ที่มาจากการทำงานอีก แต่ไม่สามารถคำนวณได้ รายการดังกล่าวมีดังต่อไปนี้คือ

๑. การยกเว้นภาษีแก่เงินได้ที่ เป็นค่าเบี้ยเลี้ยงหรือค่าพาหนะ (มาตรา ๔๒(๑) แห่งประมวลรัษฎากร) การยกเว้นภาษีค่าพาหนะนั้น เป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว เพราะผู้ทำงานได้ใช้จ่ายไปทั้งหมดตามความจำเป็น เฉพาะในการที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตน เป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ต้องเสียไปในการได้มาซึ่งเงินได้ เงินส่วนนี้ไม่มีความสามารถในการเสียภาษี ส่วนค่าเบี้ยเลี้ยงนั้น ถึงแม้กฎหมายจะบัญญัติไว้ว่าต้องเป็นการใช้จ่ายไปโดยสุจริตตามความจำเป็นและได้จ่ายไปทั้งหมดสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ของตนก็ตาม ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ค่าเบี้ยเลี้ยงก็คือ ค่าตอบแทนในการทำงานประเภทหนึ่งนั่นเอง เพียงแต่จ่ายให้ในรูปค่าเบี้ยเลี้ยงแทนที่จะให้รวมอยู่ในรูปของเงินเดือนหรือรูปของเงินได้ต่าง ๆ ที่ต้องเสียภาษี การยกเว้นนี้ขัดต่อหลักความเป็นธรรมของภาษี เพราะหากบุคคลสองคนมีเงินได้รวมเท่ากัน แต่คนหนึ่งมีเงินได้ในรูปเบี้ยเลี้ยงมากกว่าอีกคนหนึ่ง เขาก็จะเสียภาษีน้อยกว่าทั้ง ๆ ที่มีเงินได้เท่ากัน และมีความสามารถในการเสียภาษีเท่ากัน การยกเว้นนี้ จึงก่อให้เกิดรายจ่ายแฝงในภาษี

ข้อยุตินี้อาจพิจารณาได้จากอีกแง่มุมหนึ่งคือ ค่าเบี้ยเลี้ยงเป็นผลตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่ในกรณีพิเศษนอกสถานที่ทำงานประจำเงินจำนวนนี้ ส่วนใหญ่ถูกใช้จ่ายไปทางด้านอาหาร (เพราะค่าพาหนะ และค่าเช่าที่พักมักเบิกจ่ายได้ต่างหากอยู่แล้ว) ความหมายจึง เป็นว่าค่าเบี้ยเลี้ยงก็คือ ส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพของผู้รับจ้างทำงาน และตามที่ได้วิเคราะห์ในบทที่ ๓ แล้วว่า การหักค่าใช้จ่ายสำหรับผู้รับจ้างทำงานนั้นครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการครองชีพด้วย (นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต้องเสียไปในการหารายได้) ดังนั้นการยกเว้นภาษีแก่ค่าเบี้ยเลี้ยงจึง เสมือนหนึ่ง การเพิ่มอัตราการหักค่าใช้จ่ายแก่ผู้ที่ได้รับเงินประเภทนี้ ความไม่ยุติธรรมของภาษี บัง เกิดขึ้นแม้ในหมู่คนที่ประกอบอาชีพสายเดียวกัน

รายจ่ายแฝง รายการนี้ไม่สามารถคำนวณได้เนื่องจากไม่มีข้อมูล เพราะการยื่นแบบแสดงรายการเงินได้เพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ไม่ต้องแยกแสดงเงินได้ในรูปนี้ออกต่างหากจากเงินได้ประจำที่บุคคลได้รับอยู่

๒. การยกเว้นภาษีเงินได้ที่ได้จากการขายสังหาริมทรัพย์อันเป็นมรดกหรือสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยมิได้มุ่งในทางการค้า หรือหากำไร บทบัญญัตินี้ก่อให้เกิดรายจ่ายแฝงในภาษีอย่างไม่มีปัญหา เพราะการขายทรัพย์สินตามความในมาตรานี้ ผู้ขายมีเงินได้ เหมือนกับการขายทรัพย์สินในลักษณะอื่น และก็เป็นตัวเงินที่หาได้มีความแตกต่างไปจากตัวเงินที่ได้จากกิจกรรมอื่น ๆ แต่อย่างใดไม่ ยิ่งไปกว่านั้น บทบัญญัตินี้ก็ส่งเสริมคนฐานะดีให้ดียิ่งขึ้น สรุปได้ว่าการยกเว้นภาษีนี้นับผิดหลักเกณฑ์เบื้องต้นของภาษีเงินได้ และให้ประโยชน์แก่คนร่ำรวย อันเป็นผลเสียต่อการกระจายรายได้อีกด้วย เป็นบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง

ในแง่ของการประมาณค่า ลักษณะการบัญญัติมาตรานี้ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถที่จะคำนวณได้เลย กล่าวคือจะต้องหาข้อมูลว่าสังหาริมทรัพย์ที่มีมูลค่าซื้อขายมหาศาลในปีหนึ่ง ๆ นั้น เฉพาะส่วนที่เป็นการซื้อขายสังหาริมทรัพย์อันเป็นมรดกนั้นเป็นสัดส่วนเท่าใด ส่วนกรณีการขายสังหาริมทรัพย์โดยมิได้มุ่งในทางการค้าหรือหากำไรนั้น ก็มีปัญหาการตีความที่ยุ่งยากมาก ตัวอย่างเช่นสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาในปีก่อน ๆ ในราคาระดับหนึ่งแล้วเจ้าของนำมาขายตามราคาตลาดในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ โดยที่ราคาสังหาริมทรัพย์นั้นสูงขึ้นตามภาวะตลาด ความกำกวมของการตีความก็เกิดขึ้น ในทางหนึ่งผู้ขายขายไปเพราะสาเหตุอื่น มิใช่เป็นการหากำไรจริง ๆ ในอีกทางหนึ่งผู้เป็นเจ้าของสังหาริมทรัพย์นั้นอาจขายไปเพราะหวังผลกำไร แต่เขาก็สามารถอ้างเหตุผลได้ว่ามิได้ขายไปในเชิงการค้าหรือหากำไรแต่เป็นเพียงการขายตามราคาปรากฏในท้องตลาด และเมื่อราคาตลาดสูงกว่าราคาที่เขาได้รับมา ก็เป็นการไร้เหตุผลโดยสิ้นเชิงที่จะขายไปในราคาที่ได้มา ดังนั้นจึงเป็นเรื่องง่ายที่จะหลีกเลี่ยงภาษีโดยอ้างว่ามิได้มุ่งไปในทางหากำไร (ทั้ง ๆ ที่มีเจตจำนงเช่นนั้น) รายจ่ายแฝงรายการนี้ นอกจากจะมีข้อเสียตามที่อ้างในย่อหน้าที่แล้ว ยังจัดได้ว่าเป็นข้อกฎหมายที่หละหลวมและง่ายต่อการหลีกเลี่ยงภาษีมาก

๓. การยกเว้นเงินได้ประเภทบำเหน็จบำนาญที่เป็นกรณีพิเศษ (มาตรา ๔๒(๑๒) แห่งประมวลรัษฎากร) จำนวนเงินตามมาตรานี้ที่จ่ายในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้แสดงไว้ในตารางที่ ๔-๑๒

ตารางที่ ๔-๑๒ บำนาญพิเศษ บำเหน็จพิเศษ บำนาญตกทอด บำเหน็จตกทอด

หน่วย : บาท

ประเภทของเงิน	จำนวนเงิน	จำนวนผู้รับเงิน	เงินได้เฉลี่ยแต่ละราย
บำนาญพิเศษ	๓๐๓,๘๒๙,๓๓๕.๖๘	๒๗,๘๕๗	๑๐,๙๐๖.๗๕
บำเหน็จพิเศษ	๒๒๑,๔๓๕,๗๑๒.๓๕	-	-
บำนาญตกทอด	๒๓,๗๔๙,๕๙๓.๖๙	๕,๔๘๗	๔,๓๒๘.๓๔
บำเหน็จตกทอด	๓๘๖,๗๖๙,๘๐๐.๖๒	๔,๒๗๖	๙๐,๔๕๑.๓๑

ที่มา : กองบำเหน็จบำนาญ กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง

การหักค่าใช้จ่ายที่สอดคล้องกับเงินได้ประเภทนี้คือ การหักค่าใช้จ่ายตามความในมาตรา ๔๒ ทวิวรรค ๓ ซึ่งยอมให้หักค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนเท่ากับ ๔,๐๐๐ บาท คูณด้วยจำนวนปีที่ทำงานแต่ไม่เกินเงินได้พึงประเมิน เหลือเท่าใดให้หักค่าใช้จ่ายอีกร้อยละ ๕๐ ของเงินที่เหลือนั้น แต่ถ้าเงินได้พึงประเมิน ดังกล่าวจ่ายในลักษณะบำเหน็จ ให้ลดค่าใช้จ่ายจำนวน ๔,๐๐๐ บาท ลงเหลือ ๒,๐๐๐ บาท

จากข้อมูลในตารางและกฎเกณฑ์การหักค่าใช้จ่ายข้างต้น รวมทั้งข้อเท็จจริงที่ว่าบุคคลผู้ได้รับเงินได้ เหล่านี้มีสิทธิ์หักค่าลดหย่อนจากเงินจำนวนนี้ด้วยถ้าหาก เขามีรายได้ทางนี้ทางเดียว โดยที่ค่าลดหย่อนส่วนตัวนั้นเป็นเงิน ๑๒,๐๐๐ บาท ดังนั้นเงินได้ประเภทบำนาญพิเศษและบำนาญตกทอดจึงไม่ถึงระดับต้องเสียภาษี ส่วนกรณีที่ได้รับเงินบำนาญพิเศษและบำนาญตกทอดมีรายได้จากแหล่งอื่นด้วย ถึงแม้จะไม่มีสิทธิ์หักค่าลดหย่อนจากเงินได้จำนวนนี้ก็ตาม ค่าใช้จ่ายที่ให้หักก็คงเกินเงินได้ประเภทนี้อยู่ดี (๔,๐๐๐ บาท × จำนวนปีที่ทำงาน - ๕๐% ของเงินที่เหลือ) ข้อยุติก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลง

ส่วนกรณีเงินได้ที่ เป็นบำเหน็จตกทอดนั้น จากตัวเลขเฉลี่ยในตารางและหลักเกณฑ์การหักค่าใช้จ่าย จะเห็นได้ว่าถ้าอายุการทำงานของผู้ตายมีระยะเวลาอย่างต่ำ ๕ ปี เงินจำนวนนี้ก็ไม่ถึงระดับต้องเสียภาษี เพราะหักเป็นค่าใช้จ่ายหมดเสียก่อนแล้ว

อย่างไรก็ตาม ข้อยุติทั้งหมดนี้เป็นเพียงการคาดคะเนคร่าว ๆ และเงินได้แต่ละประเภทนั้นเป็นตัวเลขเฉลี่ย เป็นไปได้ว่าเงินได้ดังกล่าวของแต่ละรายอาจสูงต่ำต่างกันมาก ซึ่งในกรณีนี้รัฐบาลก็จะมีรายได้ภาษีจำนวนหนึ่ง แต่เนื่องจากข้อมูลที่รวบรวมมาเป็นข้อมูลรวม ทำให้มีอาจทราบถึงระดับเงินได้ที่แท้จริงของแต่ละบุคคล รวมทั้งไม่ทราบสถานภาพแวดล้อมทางครอบครัวด้วย จึงเพียงแต่วินิจฉัยเพื่อให้ได้ข้อสรุปเบื้องต้นเท่านั้น

๔. การยกเว้นภาษีแก่เงินได้จากการขายข้าว (มาตรา ๔๒(๑๕) แห่งประมวลรัษฎากร) ถึงแม้บทบัญญัตินี้จะเป็นรายการที่จะก่อให้เกิดรายจ่ายแฝงได้ก็ตาม ในความเป็นจริงรายได้จากการขายข้าวของชาวนาไม่เคยถึงระดับต้องเสียภาษีเลย สำหรับในปีการเพาะปลูก ๒๕๒๕/๒๕๒๖ รายได้จากการขายข้าวของชาวนาเฉลี่ยต่อครัวเรือนชาวนาทั่วประเทศทั้งปีคือ ๕,๒๐๑.๓๔ บาท^๑ มาตรการนี้ จึงเป็นบทบัญญัติยกเว้นภาษีที่ในความเป็นจริงแล้วมิได้มีการยกเว้นภาษี แต่อย่างใด เป็นข้อกฎหมายที่ไม่มี ความหมายเลยในเชิงปฏิบัติ และไม่มีรายจ่ายแฝงสำหรับรายการนี้

๕. การยกเว้นภาษีแก่เงินได้จากการขายอสังหาริมทรัพย์ อันเป็นมรดกหรืออสังหาริมทรัพย์ที่ได้รับจากการให้โดยเสน่หาที่ตั้งอยู่นอก เขตกรุงเทพมหานคร เทศบาล สุขาภิบาล หรือเมืองพัทยา หรือการปกครองท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะ ทั้งนี้ เพราะเงินได้จาก การขายในส่วนที่ไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาทตลอดปีภาษีนั้น (กฎกระทรวงฉบับที่ ๑๒๖ พ.ศ. ๒๕๐๕ ข้อ ๒(๑๗))

บทบัญญัตินี้มีลักษณะคล้ายคลึงมากกับมาตรา ๔๒(๙) แห่งประมวลรัษฎากร (ยกเว้นภาษีเงินได้จาก การขายอสังหาริมทรัพย์อันเป็นมรดก หรืออสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยมิได้มุ่งในทางการค้าหรือหากำไร) ข้อวิจารณ์เกี่ยวกับผลเสียในแง่ต่าง ๆ ของมาตรา ๔๒(๙) เช่น การผิดหลักเกณฑ์ที่ดีของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การเพิ่มความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ ปัญหายุ่งยากในการตีความและการจัดเก็บความหละหลวมของกฎหมายและการง่ายต่อการหลีกเลี่ยงภาษี ฯลฯ ก็ยังคงใช้เป็นข้อวิจารณ์สำหรับกฎกระทรวงข้อนี้ได้เป็นอย่างดี แต่อาจมีข้อโต้แย้งที่พอมีเหตุผลได้บ้าง เช่น มูลค่าสัมพัทธ์ (relative value) ของอสังหาริมทรัพย์ที่ได้ยกเว้นภาษีเงินได้นี้ มีค่าน้อยเมื่อเทียบกับมูลค่าอสังหาริมทรัพย์ที่อยู่ในเขตการปกครองที่มีได้รับการยกเว้น

ภาษี^๑ ข้อโต้แย้งที่พอมิเหตุผลอีกข้อหนึ่งก็คือ ในทางปฏิบัติผู้ที่ได้รับการยกเว้นภาษีนี้อยู่นอกเขตหรือห่างไกลจากเขตความเจริญและโดยทั่ว ๆ ไปจะเป็นผู้ที่มีความรู้ต่ำ การจัดเก็บภาษีนี้อาจประสบปัญหาที่ยากมากในด้านความเข้าใจของผู้เสียภาษี และค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บก็จะสูงมากและอาจถึงขั้นไม่คุ้มกับเงินได้ภาษีก็น่าเป็นได้ แต่ไม่ว่าจะโต้แย้งโดยใช้เหตุผลที่มีน้ำหนักมากน้อยเพียงใดก็ตาม การวิเคราะห์ตามแนวความคิดของรายจ่ายแฝงในภาษี ก็ยังคงใช้ข้อมูลที่แน่นอนว่า การยกเว้นภาษีนี้อาจเป็นรายจ่ายแฝงในระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

สำหรับการประมาณค่าของรายจ่ายแฝงในภาษี รายการนี้ ผู้วิจัยไม่อยู่ในวิสัยที่จะกระทำได้อีกทั้งนี้ด้วยเหตุผลเช่นเดียวกับที่กล่าวอ้างแล้วในมาตรา ๔๒(๔) แห่งประมวลรัษฎากร

อนึ่ง การประเมินค่ารายจ่ายแฝงในภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ที่ได้กระทำมาในหัวข้อ ๔.๑ และ ๔.๒ นั้น ถึงแม้จะได้แบ่งแยกการวิเคราะห์โดยแบ่งเงินได้ออกเป็นสองประเภทใหญ่ ๆ และได้เรียงตามลำดับมูลค่ามาจนน้อยแล้วก็ตาม รายการต่าง ๆ นี้ได้อภิปรายในเชิงเหตุผลและทำการคำนวณไปด้วยในขณะเดียวกัน การจัดลำดับตามมูลค่าของรายจ่ายแฝงในภาษีจึงไม่เด่นชัด เพื่อเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องนี้ และเพื่อความสะดวกในการพิจารณา รายการเหล่านี้ในเชิงปริมาณ อีกทั้งเพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบรายการรายจ่ายแฝงในภาษี (หรืออีกนัยหนึ่งคือความร่วไหลของภาษี) เหล่านี้กับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่จัดเก็บได้ในปี พ.ศ. ๒๕๒๖ และก็เพื่อให้การเปรียบเทียบรายจ่ายแฝงในภาษีของเงินได้สองประเภทมีความเด่นชัดและสะดวกต่อการพิจารณา ตารางที่ ๔-๑๓ และ ๔-๑๔ จึงได้จัดทำขึ้นเพื่อการนี้

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑อย่างไรก็ดี นี่เป็นเพียงข้อโต้แย้งที่พอมิเหตุผล การที่จะได้ข้อยุติที่ถูกต้อง ย่อมต้องอาศัยผลวิเคราะห์จากการวิจัยในเรื่องนี้โดยเฉพาะ.

ตารางที่ ๔-๑๓ ลำดับรายการตามความสำคัญของรายจ่ายแบ่งในภาษีของเงินได้ประเภทที่ไม่ใช่
มาจากการทำงาน ปี พ.ศ. ๒๕๒๖

อันดับที่	กิจกรรม	รายจ่ายแบ่งในภาษี (บาท)	รายจ่ายแบ่งคิดเป็นร้อยละ ของรายได้จากภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดา (%)
๑	เงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝากบาง ประเภท	๔๐๑,๓๐๐,๐๘๓.๖๕	๖.๓๗
๒	เงินรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาล	๓๙๗,๔๗๗,๕๐๐.๐๐	๒.๘๑
๓	เงินได้จากดอกเบี้ยพันธบัตรรัฐบาล	๑๓๗,๕๒๐,๐๐๐.๐๐	๐.๙๗
๔	เงินได้จากเงินปันผลสหกรณ์	๔๘,๑๘๕,๙๕๓.๗๐	๐.๓๕
๕	เงินรางวัลสลากออมสินรัฐบาล	๒๔,๓๖๕,๐๑๒.๐๐	๐.๑๗
๖	เงินได้จากการขายหลักทรัพย์ ในตลาดหลักทรัพย์	๑๐,๔๘๙,๓๘๒.๔๐	๐.๐๘
๗	เงินได้ของกองทุนรวม	๖,๙๗๒,๙๐๓.๗๔	๐.๐๕
๘	เงินได้จากดอกเบี้ยเงินฝาก สหกรณ์ประเภทออมทรัพย์	๒,๙๕๔,๙๙๐.๓๙	๐.๐๒
๙	เงินได้จากดอกเบี้ยที่จ่ายคืน ผู้เสียภาษีเกิน	๑๕๙,๘๘๙.๗๙	-
	รวม	๑,๕๒๙,๕๒๕,๗๑๕.๖๗	๑๐.๘๑

ตารางที่ ๔-๑๔ ลำดับรายการตามความสำคัญของรายจ่ายแฝงในภาษีของเงินได้ประเภทที่
มาจากการทำงานปี พ.ศ. ๒๕๒๖

อันดับที่	กิจกรรม	รายจ่ายแฝงในภาษี (บาท)	รายจ่ายแฝงคิดเป็น ร้อยละของรายได้ จากภาษีเงินได้ บุคคลธรรมดา (%)
๑	เงินหักลดหย่อนเบี้ยประกันชีวิต	๒๑๘,๔๗๓,๕๐๐.๐๐	๑.๕๕
๒	เงินได้บางประเภทของข้าราชการ	๑๓๔,๒๒๒,๕๕๐.๒๖	๐.๙๕
๓	เงินได้จากการรักษาความมั่นคงของ ประเทศ	๑๒๙,๑๘๕,๒๘๐.๐๐	๐.๙๑
๔	เงินได้จากค่าเบี้ยเลี้ยงเดินทาง	๑๒๗,๔๕๕,๙๔๘.๙๘	๐.๙๐
๕	เงินได้จากกิจการโรงเรียนราษฎร์	๙๐,๖๐๐,๐๘๒.๐๔	๐.๖๘
๖	เงินได้จากการจำหน่ายหรือส่วนลดจากการ จำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล	๓๒,๒๕๖,๐๐๐.๐๐	๐.๒๓
๗	เงินได้บางประเภทของพนักงานรัฐวิสาหกิจ	๒๕,๑๖๐,๖๔๑.๓๑	๐.๑๘
๘	เงิน พ.ช.ค.และเงินค่าเช่าบ้าน	๒๓,๒๘๗,๔๔๗.๙๔	๐.๑๖
๙	เงินรางวัลเพื่อป้องกันการกระทำผิด ทางภาษีอากร	๑๕,๕๕๒,๙๔๖.๘๗	๐.๑๑
๑๐	เงินหักลดหย่อนสำหรับเงินบริจาค	๑๔,๑๑๑,๔๕๙.๒๖	๐.๑๐
๑๑	เงินได้จากค่าสอนค่าสอบที่ราชการจ่ายให้	๗,๙๐๔,๕๖๓.๙๖	๐.๐๖
๑๒	เงินได้จากการขายหรือส่วนลดจากการซื้อ อาคารแสดมภ์หรือแสดมภ์	๒,๑๑๗,๙๓๔.๗๓	๐.๐๒
๑๓	เงินรางวัลเพื่อการศึกษา	๒,๐๕๒,๐๗๙.๙๐	๐.๐๒
๑๔	เงินรางวัลเพื่อป้องกันการกระทำผิด	๑,๑๕๑,๒๖๕.๐๘	๐.๐๑
๑๕	เงินได้จากค่าเบี้ยประชุม	๙๗๘,๕๘๙.๓๐	-
	รวม	๘๒๔,๕๑๐,๒๗๙.๖๓	๕.๘๔